

Bezem door de middelenkast Drenthe 2015 - 2016

Joost Lommen, Yvonne Gooijer en Erwin Hoftijser

Bezem door de middenenkast Drenthe 2015 – 2016

Abstract: ‘Bezem door de middenenkast is een actie om ervoor te zorgen dat telers en loonwerkers kosteloos, anoniem en eenvoudig niet meer toegelaten middelen kunnen inleveren. Tijdens de actie ‘Bezem door de middenenkast in Drenthe’ hebben we bij 444 telers en loonwerkers de middenenkast opgeschoond. Deelnemers hebben ruim 10.000 kg middel ingeleverd, gemiddeld 25kg/deelnemer.

Auteurs: Joost Lommen, Yvonne Gooijer, Erwin Hoftijser
Publicatienr.: CLM-911

© november, 2016 CLM

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

F 0345 470 799

www.clm.nl

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
2 Werkwijze	6
2.1 Bezemtool	6
2.2 Informatiebladen: bezemkaarten	7
2.3 Positieve communicatie essentieel	7
2.4 Werving van deelnemers	8
2.5 Coördineren inzameling middelen en afstemming met handhavers	9
2.6 Instructie en bedrijfsbezoeken	10
2.7 Analyse van de resultaten en rapportage	10
3 Ervaringen	11
3.1 Bedrijfsbezoeken	11
3.2 Gemeenten	13
3.3 Bezemfoon	13
4 Resultaten	14
4.1 Aantal deelnemers	14
4.2 Hoeveelheid afgevoerde middelen	14
4.3 Afgevoerde werkzame stoffen	16
4.4 Geregistreerde stoffen per sector	17
4.5 Geregistreerde stoffen per gemeente	18
5 Communicatie	20
6 Conclusies en aanbevelingen	21
6.1 Conclusies	21
6.2 Aanbevelingen	22
Bijlagen	23
Bijlage 1 Directe mailing	24
Bijlage 2 Sociale media	27
Bijlage 3 Bezemkaarten per sector	30
Bijlage 4 In de pers	44

Samenvatting

In de praktijk blijkt dat in sommige gewasbeschermingsmiddelenkasten verboden (geen toelating meer) of verouderde gewasbeschermingsmiddelen staan. Gebruik van deze middelen kan voor een flinke milieubelasting van oppervlakte- en grondwater zorgen. Het opruimen van de middenkast wordt soms uitgesteld, ook omdat vaak onduidelijk is hoe de middelen afgevoerd kunnen worden. Telers kunnen in principe resten en lege verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen inleveren bij - of op laten halen door - bedrijven met een vergunning voor de verwijdering van bedrijfschemisch afval. Ook sommige gemeenten hebben zo'n vergunning en bij die gemeenten kunnen gewasbeschermingsmiddelen bij het Klein Chemisch Afval depot worden ingeleverd. Andere gemeenten kunnen alleen particulier afval innemen. Het is voor telers vaak niet duidelijk waarom dit verschilt tussen gemeenten en welke gemeenten wel/geen bedrijfschemisch afval innemen.

Daarom hebben CLM en Delphy de actie 'Bezem door de middenkast' ontwikkeld: een actie om ervoor te zorgen dat telers en loonwerkers kosteloos, anoniem en eenvoudig verboden en verouderde middelen kunnen inleveren. Vanaf november 2015 tot maart 2016 heeft de bezemactie in de provincie Drenthe gelopen, in opdracht van de provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen.

Het doel van de actie is om de milieubelasting in Drenthe te verminderen door:

1. de middenkasten op te schonen en laagdrempelige afvoer van verouderde middelen te faciliteren voor 400 Drentse agrariërs.
2. Informatie te geven over andere mogelijkheden om de milieubelasting en kosten van gewasbescherming te verminderen.

Van alle Drentse telers en loonwerkers heeft ruim 10% (444) meegedaan aan de bezemactie. Zij hebben gezamenlijk 10.717 kg middel afgevoerd, gemiddeld 25 kg/deelnemer. De grootste afgevoerde hoeveelheid van een deelnemer was 815 kg. Deze stoffen komen daardoor niet meer in het oppervlakte- en grondwater terecht. Alle Drentse gemeenten hebben meegewerkt aan de actie door de middelen in te nemen of in te laten nemen.

Van de middelen Monam Cleanstart (w.s. metam-natrium), Monam (w.s. metam-natrium) en Tribunil (methabenzthiazuron) zijn de meeste kilogrammen afgevoerd. Op het niveau van werkzame stoffen zijn van de volgend stoffen de meeste kilogrammen afgevoerd: metam-natrium, methabenzthiazuron en fenbutatinoxide. Er zijn veel herbiciden (44%), nematiciden (26%), fungiciden (14%) en insecticiden (13%) ingeleverd. Daarnaast zijn er nog wat hulpmiddelen (bijv. uitvloeiers), acariciden, groeiregulatoren en kiem remmingsmiddelen afgevoerd. De meeste middelen zijn afgevoerd door de sector akkerbouw (7.645 kg), gevolgd door veehouderij (1.413 kg) en glastuinbouw (1.044 kg). De deelname was het hoogst in de glastuinbouw: vier van de vijf glastuinders deed mee aan de actie. Voor akkerbouwers was dit een van de vijf.

De ene Nederlandse gemeente neemt wel en de andere geen bedrijfsafval in. Soms wil een gemeente geen bedrijfsafval innemen, en soms kan het niet omdat een vergunning of de benodigde faciliteiten ontbreken. Daarnaast vragen sommige gemeenten een vergoeding voor de inname van gewasbeschermingsmiddelen, terwijl telers in een andere gemeente hun middelen kosteloos kunnen inleveren. Kan een teler niet bij de gemeente terecht, dan moet hij een afvalverwerkend bedrijf inschakelen, aan de afvoer zijn dan kosten verbonden. Ten derde zorgt het verschil in particulier en bedrijfsafval in de praktijk ook voor verwarring. Telers kunnen zelf hun middelen niet inleveren (bedrijfsafval), maar als zij diezelfde dag hun buurman (particulier) sturen, dan kan die het wel

inleveren als particulier afval. Een particulier betaalt overigens afvalstoffenheffing hiervoor. Dit alles zorgt voor een ongelijk speelveld. Er is veel verschil en onduidelijkheid.

Het is belangrijk om te zorgen voor duidelijkheid: een overzicht waarin per gemeente is aangegeven of deze bedrijfsafval inneemt en wat eventuele kosten daarvoor zijn. Met een doorverwijzing naar afvalverwerkende bedrijven bij gemeenten die geen bedrijfsafval innemen. Met vermelding van de kosten voor inname door het afvalverwerkend bedrijf.

Om laagdrempelige middeleninname voor de lange termijn te realiseren is het van groot belang om in Drenthe, en liefst in heel Nederland, te zorgen voor een gelijk speelveld. Met voor alle telers en loonwerkers dezelfde mogelijkheden en afvoerkosten.

1

Inleiding

In de praktijk blijkt dat in sommige gewasbeschermingsmiddelenkasten niet toegelaten of verouderde gewasbeschermingsmiddelen staan. Middelen zijn bijvoorbeeld een keer bevroren of zijn een paar jaar oud waardoor telers twifelen of het middel nog voldoende werkzaam is. Ook beschikken inmiddels beëindigde bedrijven soms nog over middelen. Gebruik van verouderde of niet toegelaten middelen kan voor een flinke milieubelasting van oppervlakte- en grondwater zorgen. Uit waterkwaliteitsmetingen van waterschappen en controles door de NVWA blijkt dat sommige telers nog gewasbeschermingsmiddelen gebruiken die inmiddels verboden zijn in Nederland.

Het opruimen van de middenkast wordt soms uitgesteld, ook omdat vaak onduidelijk is hoe de middelen afgevoerd kunnen worden. Telers kunnen in principe resten en lege verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen inleveren bij - of op laten halen door - bedrijven met een vergunning voor de verwijdering van bedrijfschemisch afval. Ook sommige gemeenten hebben zo'n vergunning en bij die gemeenten kunnen gewasbeschermingsmiddelen bij het Klein Chemisch Afval depot worden ingeleverd. Andere gemeenten kunnen alleen particulier afval innemen. Het is voor telers vaak niet duidelijk waarom dit verschilt tussen gemeenten en welke gemeenten wel/geen bedrijfschemisch afval innemen.

Om het inleveren van verouderde middelen laagdrempelig te maken en hiermee de milieubelasting te verminderen, hebben CLM en Delphy de actie 'Bezem door de middenkast' bedacht. In de afgelopen jaren is met succes in verschillende regio's en sectoren de 'de bezem door de middenkast' gehaald. Bij een eerdere bezemactie in Drenthe in 2008/2009 is door 380 bedrijven ruim 8.000 kg gewasbeschermingsmiddel ingeleverd.

Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen hebben CLM opdracht gegeven voor een 2^e actie 'Bezem door de middenkast in Drenthe'. CLM heeft hierbij samen gewerkt met LTO Noord, alle 12 Drentse gemeenten en verschillende gewasbeschermingsdistributeurs: Agrifirm, Delphy, For Farmers, Horticoop, Schuitema en WPA Robertus.

Het doel van het project is om de milieubelasting in Drenthe te verminderen door:

1. Een actie om de middenkast op te schonen en laagdrempelige afvoer van verouderde middelen te faciliteren bij 400 Drentse agrariërs.
2. Informatie te geven over andere mogelijkheden om de milieubelasting en kosten van gewasbescherming te verminderen.

In deze rapportage beschrijven we de werkwijze (H2), nuttige ervaringen en signalen vanuit de praktijk (H3), de resultaten (H4) en sluiten we af met conclusies en aanbevelingen (H5).

2

Werkwijze

Tijdens de actie ‘Bezem door de middenkast Drenthe’ is de volgende werkwijze gevolgd.

2.1 Bezemtool

Om ervoor te zorgen dat de identificatie en registratie van verouderde middelen efficiënt verloopt, hebben we gebruik gemaakt van een digitale registratietool die CLM heeft ontwikkeld: de zogenaamde bezemtool. Met deze tool kunnen adviseurs snel en eenvoudig zien welke middelen in de kast niet meer zijn toegelaten. Dit gebeurt op basis van het toelatingsnummer van het middel. In figuur 2.1 is het invulblad van de tool weergegeven.

Bezem Door De Middenkast - Middelen Check								
Agrariër:	Pietje puk							
Woonplaats:	Emmen							
Sector:	akkerbouw							
Datum:	19-05-16							
Organisatie:	Agrifirm							
Adviseur:	JL							
Volgnummer:	3							
 <small>Bronnen: CTGB, Fytostat Versie December 2015</small>								
MIDDELENCHECK: WEL OF NIET AFVOEREN?								
Toelatingsnummer	Middelnaam	Middel toegelaten? <small>(exp. datum niet gepasseerd)</small>	Opgebruikstermijn Na deze termijn <small>mag u het middel niet meer gebruiken en/of in bezit hebben,</small>	Middel Afvoeren?	ALLEEN INVULLEN BIJ AF TE VOEREN MIDDELEN Hoeveelheid ltr of kg	STORL code <small>(zie codering in kader)</small>	Actueel W-nummer	Uiterste datum vorig W-nummer
4859	MESUROL PRO	nee	verlopen	JA =>	15	?	1	
8344	GARLON 4 E	nee	verlopen	JA =>	10	?	1	
13497	GENOXONE ZX	ja				A	1	
11228	ROUNDUP EVOLUTION	ja				A	6	
7737	U 46 MCPA	ja				?	5	
11687	CYMOXANIL-M	ja				?	4	
10945	ETNA PRO	ja				A	5	
10494	MEGA-M5	nee	verlopen	JA =>	3	?	2	
12585	PRIMSTAR	ja				A	4	
4286	NEO-CONSERVIET MEDIUM	nee	verlopen	JA =>	2	?		
10873	LUXAN URACOM VLOEIBAAR	nee	verlopen	JA =>	8	?		
8049	TAKTIC	nee	verlopen	JA =>	12	?	1	
8838	PROPEXIDE	nee	verlopen	JA =>	1	?	2	
Overige middelen								
Totaal gewicht					51			
Totaal gewicht met STORL					0			
Totaal gewicht zonder STORL					51			

Figuur 2.1 Screenshot van ingevulde bezemtool.

De tool geeft de volgende zaken weer:

- toelatingsnummer;
- middelnaam;
- toelating (expiratedatum);
- verbruikstermijn (opgebruikstermijn);
- STORL code;
- W-nummer.

De STORL code geeft aan of het middel of de verpakking via STORL kan worden afgevoerd. Het W-nummer geeft informatie over de status van het etiket. Als een nieuw gebruiksvoorschrift met bijhorend nieuw etiket verschijnt, verandert het W-nummer van een middel. Volgens het toelatingsbeleid moet de gebruiker het nieuwe etiket printen en bij het middel voegen. Tijdens de bezoeken hebben we dit toegelicht en uitgelegd op welke wijze de teler het nieuwe etiket kan uitprinten.

In de bezemtool zijn ruim vierduizend bestrijdingsmiddelen opgenomen (vanaf expiratedatum begin jaren negentig).

2.2 Informatiebladen: bezemkaarten

Naast het opschonen van de middenkast willen we tijdens de bezoeken de telers ook bewust maken van andere belangrijke emissieroutes van gewasbeschermingsmiddelen. Dat hebben we gedaan door emissieroutes en maatregelen hiervoor te beschrijven op informatiekaarten, zogenaamde “bezemkaarten”. Voor alle Drentse sectoren (akkerbouw, rundveehouderij, bloembollen, boomteelt, loonwerkers en glastuinbouw) hebben we een [informatiekaart](#) gemaakt (zie figuur 2.2). Op de kaart staan maatregelen die zowel gunstig zijn voor de teler (lagere kosten, effectievere bestrijding) als voor het milieu (verlaging milieubelasting). Alle bezemkaarten staan weergegeven in bijlage 3.

Daarnaast hebben we bestaande kaarten uitgedeeld met daarop informatie over maatregelen voor het verminderen van erfemissie (wasplaatsen en verschillende zuiveringssystemen).

Tijdens de bezemactie waren de kaarten ook digitaal te downloaden via de website van de Provincie Drenthe.

Figuur 2.2 Bezemkaart akkerbouw.

2.3 Positieve communicatie essentieel

Zorgvuldige communicatie is van groot belang voor een succesvolle bezemactie. Verboden middelen zijn vaak een gevoelig onderwerp en de ervaring leert dat vooraf goed geregisseerde, genuanceerde en positieve communicatie cruciaal is.

Daarom hebben we vooraf een communicatieplan opgesteld met daarin de doelen voor communicatie, een beschrijving van de doelgroep en de kernboodschap. Vervolgens hebben we de communicatiestrategie beschreven met daarbij de in te zetten communicatiemiddelen (o.a. wervingsbrief, bezemkaarten, persberichten, artikelen, websites, Twitter).

Een belangrijk onderdeel van de communicatie was de Bezemfoon. We hebben een speciaal telefoonnummer voor de bezemactie aangemaakt waar iedereen –telers, gemeenten en adviseurs- vragen kon stellen en opmerkingen kon plaatsen.

2.4 Werving van deelnemers

In de provincie Drenthe zijn ongeveer 4.000 landbouwbedrijven (akkerbouw, rundveehouderij, bloembollen, boomteelt, loonwerkers en glastuinbouw) geregistreerd. Alle bedrijven in deze sectoren, ongeacht hun omvang, zijn over de bezemactie geïnformeerd door middel van een directe mailing op 19 november 2015 (zie bijlage 1). De brief is verzonden door de Provincie Drenthe. Telers en loonwerkers die mee willen doen hebben zich via de mail of een antwoordkaart opgegeven. Halverwege de actie heeft Nieuwe Oogst een bericht opgenomen over de tussenresultaten en de mogelijkheid voor telers om zich nog aan te melden (figuur 2.3).

Verschillende organisaties hebben op ons verzoek een oproep geplaatst op hun website of in een nieuwsbrief, of hebben via sociale media hiervoor aandacht gevraagd (o.a. LTO Noord, Cumela, KAVB, enz.). LTO Noord heeft gedurende de actie diverse tweets verstuurd en berichten op Facebook gezet, zie bijlage 2.

Bestuurders van LTO Noord zijn voorafgaand aan de actie op de hoogte gebracht en gevraagd deelname aan de actie bij LTO-leden te stimuleren. Gewasbeschermingsdistributeurs hebben hun klanten ook rechtstreeks gestimuleerd mee te doen aan de actie.

Figuur 2.3 Nieuwe Oogst 9 januari 2016 (editie Noord) brengt de bezemactie bij de doelgroep positief onder de aandacht.

2.5

Coördineren inzameling middelen en afstemming met handhavers

Op 26 november 2015 is een bijeenkomst georganiseerd bij de milieustraat in De Wolden, waar alle 12 Drentse gemeenten voor zijn uitgenodigd. Bij deze bijeenkomst waren ook Rova en Area Reiniging aanwezig omdat zij namens enkele gemeenten het afval innemen. Doel van de bijeenkomst was om de gemeenten te informeren over de bezemactie, hen te vragen hun medewerking te verlenen en afspraken te maken over inname van middelen. Bijna alle gemeenten waren aanwezig bij de bijeenkomst en hebben hun medewerking toegezegd.

De NVWA is de instantie die verantwoordelijk is voor handhaving van wetgeving omtrent het gebruik en de opslag van gewasbeschermingsmiddelen. Als tijdens een controle blijkt dat er niet-toegelaten middelen in de kast staan, kunnen zij de teler een boete geven. Om telers te motiveren aan de actie deel te nemen en deze goed te laten verlopen is het belangrijk dat er tijdens de actie geen controles plaatsvinden van de middenkast. CLM heeft daarom de NVWA (landelijk en regionaal) op de hoogte gesteld van de actie. De Provincie heeft de actie afgestemd met de RUD Drenthe. Er hebben geen inspecties van de middenkast in Drenthe plaatsgevonden gedurende deze bezemactie.

Per gemeente hebben we een zogenoemde bezembon gemaakt. Het doel van deze bon is tweeledig:

1. Duidelijke informatie voor de teler of loonwerker: op elke bon is aangegeven op welke locatie de teler de middelen in kan leveren en wat openingstijden van het inzameldepot zijn. Voor gemeenten die geen middelen in kunnen nemen, is informatie gegeven over het ophalen van de middelen aan huis.
2. Herkenbaarheid voor de medewerkers van de milieustraat: alle deelnemers aan de bezemactie moesten bij het inleveren van de middelen de bezembon inleveren bij de milieustraat. Op die manier konden gemeenten onderscheid maken in deelnemers en niet-deelnemers.

BEZEMBON
Gemeente Assen

In te vullen door adviseur:
Naam adviseur: _____
Volnummer: _____
Aantal in te leveren kg's: _____

UW AFVALBRENGSTATION:
Naam: Milieustraat het Land
Adres: Van Doornestraat 12, ASSEN
Tel.: 14 0532

OPENINGSTIJDEN:
Maandag t/m vrijdag: 07:30 - 17:00 uur
Zaterdag: 09:00 - 13:00 uur

BIJ VRAGEN, BEL HET BEZEM INFORMATIENUMMER 0345 470 747

Geachte heer/mevrouw,

In het kader van de actie 'Bezem door de middenkast in Drenthe' levert de agrariër met deze bezembon gewasbeschermingsmiddelen kosteloos in bij het inleverpunt in zijn of haar gemeente. Uw gemeente is op de hoogte gebracht van deze actie en heeft ingestemd met inname van de gewasbeschermingsmiddelen.

Met dit project willen we het inleveren van niet meer toegelaten of verouderde gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken voor Drentse agrariërs. Tijdens deze actie kunnen agrariërs hun oude middelen op een verantwoorde, laagdrempelige en kosteloze manier afvoeren.

Heeft u vragen of zijn er onduidelijkheden? Bel dan het Bezem Informatienummer op 0345 470 747.

Met vriendelijke groet,
mede namens Provincie Drenthe en WMD.

Yvonne Cooijer
Yvonne Cooijer, CLM Onderzoek en Advies
Projectleider

Scannen door de middenkast in Drenthe wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Drenthe, Drentse innovatiebedrijven en waterschappen. Het project wordt uitgevoerd door CLM Onderzoek en Advies en LTO Noord, in samenwerking met alle Drentse gemeenten en gewasbeschermingsadviseurs.

clm DLV plant LTO NOORD HORTICOOP agrifirm WPA - Robertus Farmers SCHULTEMA

F

Figuur 2.4 Bezembon

2.6

Instructie en bedrijfsbezoeken

De controle van de middenkast is door adviseurs van zeven verschillende gewasbeschermingsdistributeurs uitgevoerd. Het is belangrijk dat elke adviseur dezelfde toelichting geeft en de controle op dezelfde manier uitvoert. Daarom is op 10 november 2015 een instructiebijeenkomst voor adviseurs georganiseerd in Zeijerveen. Provincie Drenthe en WMD hebben het belang van de actie toegelicht en CLM heeft de bezemactie en specifiek de bedrijfsbezoeken verder toegelicht. Daarnaast hebben alle adviseurs bezemkaarten en handschoenen meegenomen. Deze handschoenen zijn door Bayer beschikbaar gesteld en worden tijdens de bezoeken aan de telers uitgedeeld. Op die manier kunnen teler en adviseur op een veilige manier de kast doornemen.

Tijdens een bezembezoek checkt de adviseur samen met de teler de middenkast (en eventuele andere bewaarplaatsen) en geeft aan welke middelen in relatie tot de teelt verouderd zijn. Dit doet hij door de middelnummers van de aangetroffen middelen in te typen in de digitale 'Bezemtool'. De adviseur geeft ook aan waar de middelen ingeleverd kunnen worden en geeft de teler een 'bezembon' die bij het inleveren getoond kan worden.

Daarnaast gaat de adviseur dieper in op andere maatregelen die de teler kan nemen om emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater te verminderen (o.a. uitdelen bezemkaart).

2.7

Analyse van de resultaten en rapportage

Op basis van alle ingevulde bezemtools hebben is bepaald hoeveel kg middel en kg werkzame stof is ingeleverd, wat de gemiddelde afvoer per deelnemer is en hoeveel procent van de deelnemers geen middelen heeft afgevoerd en. Ook is een top-10 samengesteld van de middelen en stoffen waarvan de grootste hoeveelheid is ingeleverd. En zijn de ingevulde hoeveelheden per sector en gemeente gerapporteerd.

3

Ervaringen

Tijdens het project zijn een aantal uiteenlopende ervaringen opgedaan. In dit hoofdstuk worden relevante ervaringen beschreven.

3.1 Bedrijfsbezoeken

Handschoenen

In de meeste gevallen willen de agrariërs de handschoenen graag hebben, maar trokken zij deze tijdens de controle van de middenkast niet altijd aan. Dit lijkt een automatisme te zijn. Bij grote verouderde partijen werd wel regelmatig de handschoenen aangetrokken omdat de verpakkingen van middelen lekten.

Vertrouwen

Deelnemende agrariërs hebben zich vrijwillig aangemeld. Toch waren sommige deelnemers bij het bedrijfsbezoek wantrouwend en vroegen ze zich af waarom de middelen in de computer werden ingevoerd. De mogelijkheid om anoniem deel te nemen aan de actie was daarbij voor een aantal agrariërs een belangrijke voorwaarde. Ook hielp het dat in Drenthe in 2008/2009 een soortgelijke bezemactie is uitgevoerd.

Aan het eind van het bedrijfsbezoek is gevraagd of de deelnemer nog een 'tweede voorraad' had. Soms bleek dat het geval te zijn en werden deze middelen alsnog ingeleverd.

Positieve reacties, weigering milieustraat en milieubewustzijn

De deelnemers waren positief over de actie. Sommigen hebben in het verleden tevergeefs aangeklopt bij hun gemeentelijke milieustraat. Vervolgens hebben ze geïnformeerd naar de kosten van een particulier afvalverwerkend bedrijf. Die kosten vonden ze relatief hoog, waardoor middelen maar in de kast bleven staan. De actie werd beschreven als: schot in de roos, goede actie, ik ben erg blij met uw komst, etc. Agrariërs gaven aan ook een gezond milieu belangrijk te vinden; daar horen geen gedumpte middelen of het gebruik van schadelijke/ niet-meer toegelaten middelen bij.

Opgebruiktermijnen

Middelen waarvan de expiratedatum pas recent verstreken is, hebben meestal een opgebruiktermijn en mogen nog toegepast worden tot deze termijn is verstreken. In sommige gevallen wilden agrariërs de middelen nog gebruiken na het opgebruiktermijn omdat zij van mening zijn dat er geen goed alternatief is of dat de werkzame stof in een andere samenstelling nog steeds gebruikt mag worden. Zij gaven aan dat het alternatief onvoldoende effectief is, of duurder is. Adviseurs hebben waar mogelijk goede alternatieven aangeraden. En aangegeven dat een middel na de opgebruiktermijn ook echt niet meer mag worden toegepast, ook niet als andere middelen met

dezelfde werkzame stof nog wel zijn toegelaten. De toelating is immers gekoppeld aan het middel; niet aan de werkzame stof

Informatie over toegelaten middelen niet eenvoudig beschikbaar

Adviseurs waren erg blij met de bezemtool. Met dit instrument kunnen ze eenvoudig de middenkast controleren op de aanwezigheid van niet meer toegelaten middelen. Op de website van het Ctgb is deze informatie ook beschikbaar, maar die informatie is veel minder toegankelijk. De bezemtool voorziet in de behoefte om snel een overzicht te hebben van toegelaten middelen. Adviseurs stelden voor een app te maken van de bezemtool.

Kosten

Middelen zijn niet goedkoop, sommige middelen kosten honderden euro's. Dat maakt dat deelnemers er soms moeite mee hadden om de middelen zomaar af te voeren. Strategische opmerkingen van de adviseur hielpen nog weleens: "nu is het uw kans om op een verantwoorde manier en kosteloos van uw middel af te komen. Deze actie wordt waarschijnlijk niet meer herhaald of pas weer over een flink aantal jaren."

Grote hoeveelheden

Over het algemeen hebben telers kleine hoeveelheden middelen in bezit die niet meer zijn toegelaten. In sommige gevallen gaat het echter om honderden kilo's (zie figuur 3.1). Dit is soms het gevolg van 'hamsteren' van middelen waarvan de toelating op korte termijn verloopt. In die gevallen is een goed alternatief nog niet toegelaten of niet bekend bij telers. Als er dan toch een goed alternatief beschikbaar is, zit een teler met een grote hoeveelheid middel in zijn maag. Ook omdat de kwaliteit en werking van het middel meestal maar enkele jaren gegarandeerd wordt. Vorst en zonlicht zijn funest voor middelen, ze verliezen hierdoor hun optimale werking.

Een andere reden waardoor telers soms een grote hoeveelheid niet meer toegelaten middelen in hun bezit hebben is bedrijfsovername. Bij overname van een bedrijf, blijft de aanwezige middelenvoorraad soms achter. Voor deze situaties biedt de bezemactie uitkomst. De betreffende telers komen eenvoudig en kosteloos van hun voorraad af.

Figuur 3.1 grote partij met niet-toegelaten of verouderde middelen. Sommige etiketten ontbreken of het toelatingsnummer en middelnaam is onleesbaar (verouderd middel). Alle middelen zijn afgevoerd.

3.2 Gemeenten

Alle gemeenten hebben meegewerkt aan de bezemactie. De deelnemers konden bij 10 van de 12 gemeenten de bestrijdingsmiddelen tijdens de bezemactie inleveren bij de milieustraat. De gemeente Tynaarlo en Noordenveld kunnen geen bedrijfsafval innemen en kwamen met de oplossing om de Milieudienst Groningen te vragen middelen op te halen in hun gemeenten. Milieudienst Groningen werkte hier graag aan mee en heeft bij grotere hoeveelheden af te voeren middelen (>50kg) de middelen ook in andere gemeenten opgehaald. Dit in verband met de veiligheid tijdens het vervoer van een dergelijke hoeveelheid. De kosten voor inname van deze middelen zijn vanuit het project betaald.

Het transport van middelen door agrariërs behoeft aandacht, de wetgeving is complex. De toegestane te vervoeren hoeveelheid verschilt per middel. Op de tractor met veldspuit mag middel wel vervoerd worden, maar in principe alleen naar het perceel. Daarnaast zijn tractoren vaak niet welkom op de milieustraat. Veiligheid tijdens het transport is van groot belang, zowel voor de vervoerder als voor het milieu.

Een deel van de gemeenten neemt alleen bedrijfsafval in. Voor de bezemactie hebben zij een uitzondering gemaakt, maar het is geen structurele oplossing. Sommige gemeenten hebben geen provinciale vergunning om bedrijfsafval in te nemen en hebben er vaak ook niet de benodigde faciliteiten voor. Ook vond een aantal gemeenten het onredelijk dat de gemeenschap opdraait voor de kosten voor het afvoeren van bedrijfschemisch afval. Een aantal gemeenten gaf aan dat kosten voor afvoer van middelen bij de teler/loonwerker horen te liggen. Ook gaf een gemeente aan dit soort afval gewoon in te nemen; de kosten zijn feitelijk maar beperkt en daarmee is het wel uit het milieu gehaald. Voor de afvoer van STORL-middelen kunnen gemeenten overigens een vergoeding krijgen. Onze indruk is dat vanwege de administratieve lasten daar relatief weinig gebruik van wordt gemaakt.

We willen proberen tot een structurele oplossing te komen voor de afvoer van middelen in Drenthe. Na afloop van dit project organiseren we daarom samen met de Provincie een bijeenkomst waarin we samen met gemeenten en adviseurs naar een structurele oplossing zoeken. Voor telers is nu vaak niet duidelijk of ze met middelen bij de milieustraat terecht kunnen. Het feit dat het in sommige gemeenten wel (kosteloos) kan en in andere gemeenten niet zorgt bovendien voor een ongelijk speelveld.

Feedback gemeenten

Na afloop van de bezemactie is aan alle gemeenten per mail gevraagd wat zij van de actie vonden. We hebben daarop enkele reacties gehad. Gemeenten vonden dat de actie goed verlopen is. Een gemeente gaf aan dat in de meeste gevallen precies de hoeveelheid middel is ingeleverd die op de bezembon staat. Een andere gemeente gaf juist aan dat er vaak meer middel werd ingeleverd.

3.3 Bezemfoon

Gedurende de bezemactie hebben ongeveer 45 telers naar de bezemfoon gebeld. Gemiddeld werd 3 keer per week gebeld, met een piek in december. Deze telefoon was op werkdagen en –tijden altijd bereikbaar. Het telefoonnummer werd hoofdzakelijk gebeld door deelnemende telers en loonwerkers en in mindere mate door gewasbeschermingsadviseurs en gemeenteambtenaren. De vragen variëren: waar kan ik mijn middelen afgeven, kan ik nog meedoen met de bezemactie, mag ik meedoen met de actie, wie komt mijn middel ophalen, mag ik de middelen zelf vervoeren etc.

4

Resultaten

4.1

Aantal deelnemers

In totaal zijn 444¹ deelnemers bezocht door een adviseurs. Hiermee is het doel van 400 bezembezoeken gehaald. Dit betekent dat ruim 10% van de agrarische bedrijven in Drenthe gehoor heeft gegeven aan deze bezemactie. Dat lijkt een lage respons, maar is het niet. Onder de aangeschreven bedrijven zijn veel veehouders die zelf niet spuiten en loonwerkers die geen gewasbescherming doen. Deze groepen hebben geen middelen om in te leveren. Als zij buiten de selectie worden gehouden, is de respons ongeveer 25%.

Gedurende de bezemactie bleek het ook niet nodig te zijn om meer aandacht te generen. Een brief vanuit provincie Drenthe, stimulans vanuit de sector en rechtstreekse werving vanuit adviseurs was ruimschoots voldoende. De goede respons heeft waarschijnlijk ook te maken met de bezemactie die in 2008 is uitgevoerd en vertrouwen heeft gegeven nu mee te doen. Dat zorgde ervoor dat de aanmeldingen bleven binnenkomen en uiteindelijk ruim 10% van de telers heeft meegedaan.

4.2

Hoeveelheid afgevoerde middelen

Tijdens het project is er 10.717 kg middel afgevoerd, gemiddeld 25 kg per bedrijf. Op 57 bedrijven zijn geen middelen aangetroffen die niet toegelaten waren. Deze deelnemers (ca. 13%) hadden hun kast dus helemaal op orde. De grootste hoeveelheden die individuele deelnemers hebben afgevoerd zijn respectievelijk 815, 700 en 518 kg.

Tijdens de Bezemactie in Drenthe in 2008 zijn 387 bedrijven bezocht en is 8.141 kg middel ingeleverd, dit is gemiddeld 21 kg per bedrijf. Tijdens geen enkele bezemactie is zo'n grote hoeveelheid afgevoerd.

In tabel 4.1 is de top 10 van de middelen waarvan de grootste hoeveelheid is ingeleverd weergegeven. Bij ongeveer 20% van de afgevoerde middelen is de middelnaam onbekend. Dit komt hoofdzakelijk omdat het etiket niet leesbaar was (naam middel en/of toelatingsnummer) of het middel verpakt was in een andere verpakking. In enkele gevallen ging het ook om middelen afkomstig uit Duitsland. De bezemtool bevat alleen Nederlandse middelen.

Op nummer 2 en 3 staan respectievelijk Monam Cleanstart en Monam, beide middelen op basis van de werkzame stof metam-natrium. Deze stof wordt toegepast ter bestrijding van aaltjes in vollegroondsgroenten, aardappelen, bolgewassen en boomteelt. De toelating van Monam Cleanstart is eind 2014 verlopen. Monam heeft nog wel een toelating, maar onder zulke strenge voorwaarden

¹ In totaal zijn 444 deelnemers bezocht. Niet alle tools konden worden meegenomen in de analyse. De analyse in het verdere verloop van deze rapportage is daarom gebaseerd op 422 deelnemers.

² De data is afkomstig van CBS (landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar regio), met uitzondering

dat het voor veel telers niet meer mogelijk is het middel toe te passen. Deze middelen zijn een aantal keer ingeleverd, in grote hoeveelheden.

Van het middel Tribunil is in totaal ruim 700kg afgevoerd. Dit herbicide heeft al 19 jaar geen toelating meer. Onkruidolie is een uitvloeier die toegevoegd wordt aan herbiciden om onkruiden te bestrijden in diverse teelten. Eén deelnemer heeft 171kg waterstofperoxide ingeleverd, dit middel wordt gebruikt om bollen te ontsmetten en om ramen in de glastuinbouw schoon te maken. Een andere deelnemer heeft 150kg fosforzuur afgevoerd, dit is een vloeibare meststof. Perfekthion (vervaldatum 1-10-2013) is een middel voor insecten- en mijtenbestrijding in vollegrondsgroenteteelt, boomkwekerij en bollenteelt. Condor is sinds 2003 niet meer toegelaten. Het middel was onder andere toegelaten als insecticide in de vollegrondsgroenteteelt en in grasland (rundveehouderij). Condor is in relatief kleine hoeveelheden afgevoerd door 12 deelnemers. Ook Laddok is door verschillende deelnemers ingeleverd. Het middel had een toelating als onkruidbestrijdingsmiddel in snij- en korrelmais.

Over het algemeen is het zo dat de schadelijkste middelen (oude middelen) geen toelating meer hebben in Nederland. Uiteraard komen er nieuwe wetenschappelijke inzichten, zo blijkt bijvoorbeeld de groep neonicotinoïden schadelijk te zijn voor bijen. De milieubelasting (ook op bestuivers) is per middel te vinden op de Milieumeetlat van CLM, zie www.milieumeetlat.nl. Hoe hoger het aantal milieubelastingspunten, hoe schadelijker het middel en visa versa.

Uit de tabel blijkt dat telers de bezemactie ook aangrijpen om middelen in te leveren die nog wel zijn toegelaten, maar die ze niet meer gebruiken.

Tabel 4.1: Top 10 geregistreerde middelen die zijn afgevoerd. Met bijhorende werkzame stof, aantal keer ingeleverd, of het middel wel/niet een toelating heeft en het jaar waarin het opgebruik termijn is verlopen.

#	Hoeveelheid (kg)	Middelnaam	Werkzame stof	Aantal x ingeleverd	Toelating	Opgebruik termijn verlopen per jaar
1	2.136	Onbekend	n.v.t.	155	n.v.t.	n.v.t.
2	890	Monam Cleanstart	Metam-natrium	2	nee	2014
3	773	Monam	Metam-natrium	3	ja	n.v.t.
4	706	Tribunil	Methabenzthiazuron	4	nee	1999
5	322	Onkruidolie	Toevoegingsstof	4	ja	n.v.t.
6	171	Waterstofperoxide	Waterstofperoxide	1	ja	n.v.t.
7	150	Fosforzuur	Fosforzuur	1	n.v.t.	n.v.t.
8	146	Perfekthion	Dimethoat	33	nee	2011
9	139	Condor	Parathion-methyl	12	nee	2003
10	72	Laddok	Atrazin, bentazon	14	nee	2000

Het oudste middel dat werd aangetroffen is AAPERMIN Vloeibaar met de werkzame stof permethrin. Dit middel is sinds 1994 verboden in Nederland, dit is 22 jaar geleden! Er zijn ook ruim 10 middelen verboden per 1995, zoals DEFENCAT (w.s. permethrin) en DM 88 (w.s. Dinoterb, mecoprop). Deze middelen zijn veelal verboden om hun hoge milieubelasting. Dankzij de bezemactie zijn de middelen ingezameld en komen zij niet meer terecht in het milieu.

4.3

Afgevoerde werkzame stoffen

In tabel 4.2 zijn de top 10 werkzame stoffen weergegeven die zijn afgevoerd. Ruim bovenaan staat metam-natrium (Monam en Monam Cleanstart), waarvan in totaal ruim 700kg is ingeleverd. Van het herbicide methabenzthiazuron (o.a. Trinunil, Tritivin, Agrichem Webogram) is 494 kg ingeleverd. Middelen met deze stof zijn sinds 1997 niet meer toegelaten.

Van het insecticide fenbutatinoxide (o.a. Torque, Fenbutinox 50 WP) is in totaal 127 kg ingeleverd. Middelen met deze stof zijn sinds 2013 niet meer toegelaten. Dimethoaat is de werkzame stof van Perfekthion (zie tabel 4.1). Herbicide mecoprop-p is nog wel toegelaten (o.a. Duplosan MCPP), maar van verschillende middelen met deze werkzame stof is de toelating inmiddels vervallen.

Een reden voor het afvoeren van MCPA kan zijn dat het middel MCPA vanaf 2016 niet meer is toegelaten in grondwaterbeschermingsgebieden. Atrazin is de werkzame stof van o.a. Laddok (zie tabel 4.1). Isoproturon heeft voor verschillende middelen nog een toelating.

Tabel 4.2: top 10 hoeveelheid (kg) afgevoerde werkzame stoffen met type middel.

#	Hoeveelheid werkzame stof (kg)	Werkzame stof	Type middel
1	709	metam-natrium	insecticide (nematicide)
2	494	methabenzthiazuron	herbicide
3	127	fenbutatinoxide	insecticide (acaricide)
4	81	dimethoaat	insecticide
5	68	waterstofperoxide	fungicide
6	61	mecoprop-p	herbicide
7	45	MCPA	herbicide
8	43	atrazin	herbicide
9	38	minerale olie	virusbestrijdingsmiddel
10	38	isoproturon	herbicide

Uit tabel 4.3 blijkt dat er veel herbiciden (44%), nematiciden (26%), fungiciden (14%) en insecticiden (13%) zijn ingeleverd. Daarnaast zijn er nog hulpmiddelen (bijv. uitvloeiers), acariciden, groeiregulatoren en kiem remmingsmiddelen afgevoerd.

Tabel 4.3: Overzicht van type middelen (herbicide, fungicide, insecticide etc.) die zijn ingeleverd

#	Type middel	Werkzame stof (kg)	Percentage van totaal
1	Herbiciden	1.193	44%
2	Nematicide (fungicide)	720	26%
3	Fungiciden	394	14%
4	Insecticiden	366	13%
5	Hulpmiddel	38	1%
6	Acariciden (insecticide)	26	1%
7	Groeiregulators	25	1%
8	Kiem remmingsmiddelen	3	0%
9	Fungiciden en bacteriën	3	0%

4.4

Geregistreerde stoffen per sector

In tabel 4.4 is te zien dat –absoluut gezien- vooral akkerbouwers (232) hebben meegedaan aan de bezemactie. Gevolgd door veehouders (74x), glastuinbouw (44x), boomteelt (7x) en loonwerkers (6x). Bij 59 bezoeken is geen sector ingevuld. Bloembollentelers lijken zich niet opgegeven te hebben voor de actie. Akkerbouwers met bloembollen als nevenactiviteit staan vermeld bij akkerbouw, vandaag de dag respons bij bollenteelt.

Als we kijken naar het percentage deelname van het totaal aantal bedrijven per sector in Drenthe blijkt dat in de glastuinbouw de hoogste opkomst was. Maar liefst vier op de vijf glastuinders heeft meegedaan aan de actie! Tegenover een op de vijf akkerbouwers. Hoewel er meer veehouderijbedrijven zijn in Drenthe dan akkerbouwbedrijven, is het logisch dat juist meer akkerbouwers aan de actie hebben meegedaan. Op veehouderijen wordt de gewasbescherming vaak door loonwerkers uitgevoerd, hierdoor hebben deze veehouderijbedrijven geen gewasbeschermingsmiddelen in bezit. Een inschatting van adviseurs uit het gebied is dat slechts 5% van de veehouders zelf bespuitingen uitvoert. Deelname binnen de loonwerksector lijkt laag. Er is echter ook een groot aantal loonbedrijven dat alleen grondwerk uitvoert en geen bespuitingen.

Akkerbouwers zijn verantwoordelijk voor 71% (7.645 kg) van de totale hoeveelheid afgevoerd middel. Ook heeft deze sector gemiddeld de grootste hoeveelheid afgevoerde middelen per deelnemer (33 kg). Veehouders leveren 13% (1.413 kg) in. Glastuinders hebben in totaal 10% (1.044kg) ingeleverd met een gemiddelde van 24 kg/bezoek. Zoals beschreven is van 59 bezochte bedrijven onbekend in welke sector zij actief zijn. In totaal heeft deze onbekende groep 489 kg ingeleverd.

Tabel 4.4: per sector is het aantal deelnemers, aantal kilogrammen en gemiddeld aantal kg per deelnemer

Sector	Aantal deelnemers en %	Aantal kg en %	Gemiddeld aantal kg per deelnemer	Aantal bedrijven in Drenthe en % ²	% van Drentse bedrijven dat bezocht is
Akkerbouw	232 (55%)	7.645 (71%)	33	1.199 (26%)	19%
Veehouderij	74 (18%)	1.413 (13%)	19	2.769 (64%)	3%
Glastuinbouw	44 (11%)	1.044 (10%)	24	56 (1%)	79%
Onbekend	59 (14%)	489 (5%)	8	n.v.t.	-
Boomteelt	7 (2%)	76 (1%)	11	72 (2%)	10%
Loonwerk	6 (1%)	49 (0%)	8	261 (6%)	2%
Bloembollen	0 (0%)	0 (0%)	0	34 (1%)	0

4.5

Geregistreerde stoffen per gemeente

Uit tabel 4.5 blijkt dat de meeste deelnemers afkomstig zijn uit de gemeente Emmen (116x), gevolgd door Midden-Drenthe (64x), Borger-Odoorn (53x) en Coevorden (50x). Midden-Drenthe en Emmen zijn ook de gemeenten met de meeste agrarische bedrijven. De gemeente met de minste deelnemers is Meppel (4x), ook een van de gemeenten met een klein aantal agrarische bedrijven. De gemiddelde hoeveelheid afgevoerd middel per deelnemer varieert.

Tabel 4.5: staat per Drentse gemeente het aantal bezoeken, het aantal geregistreerde kilogrammen, gemiddeld aantal kg dat per bezoek is afgevoerd en het aantal agrarische bedrijven.

Gemeente	Aantal deelnemers	Aantal kg	Gemiddeld aantal kg per deelnemer	Aantal agrarische bedrijven ³
Emmen	116	2814	24	424
Midden-Drenthe	64	2573	40	496
Borger-Odoorn	53	2233	42	272
Coevorden	50	944	19	411
Aa en Hunze	37	894	24	288
De Wolden	17	228	13	476
Hoogeveen	14	161	12	213
Tynaarlo	13	424	33	166
Westerveld	13	64	5	287
Onbekend	25	12	0	n.v.t.

² De data is afkomstig van CBS (landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar regio), met uitzondering van data loonwerkers (jaar 2013). Loonwerk beschrijft CBS als 'loonwerk voor derden', hieronder vallen dus ook loonwerkers in de 'bouwsector'. Het aantal loonwerkers in tabel 4.4 is een inschatting.

³ Loonwerkers zijn niet meegenomen bij dit aantal bedrijven. CBS vermeldt deze niet per gemeente. De getallen zijn dus indicatief voor het aantal agrarische bedrijven.

Assen	8	98	12	62
Noordenveld	8	220	28	226
Meppel	4	42	10	89
Totaal	422	10.707⁴	25 (gemiddeld)	3.410

⁴ 10 kilogram is afkomstig van een bedrijf gevestigd in de provincie Groningen, met percelen in Drenthe. Dit bedrijf heeft 10 kilogram afgevoerd die niet bij deze 10.707 kilogram zijn meegerekend.

5

Communicatie

Zorgvuldige communicatie is van groot belang voor een succesvolle bezemactie. Verboden middelen zijn vaak een gevoelig onderwerp en de ervaring leert dat vooraf goed geregisseerde, genuanceerde en positieve communicatie cruciaal is.

Omdat de werving goed verliep, hebben we naast de individuele mailing aan telers en berichten via LTO Noord geen extra communicatie uitgevoerd. Halverwege de actie heeft Nieuwe Oogst een bericht geplaatst. LTO Noord, Provincie Drenthe en anderen hebben daarnaast via sociale media aandacht besteed aan de actie (zie bijlage 2). De website 'Bezem door de middenkast in Drenthe' (<http://www.provincie.drenthe.nl/diverse-onderdelen/losse-pagina/bezem-middenkast/>) vormde de basis voor alle communicatie. Hier stonden ook de bezemkaarten, het laatste nieuws en de laatste tweets vermeld.

Na afloop van de bezemactie hebben we een persbericht uitgebracht. Dat bericht is in verschillende media opgepakt, onder andere:

- Balans, de agrarische nieuwsbrief van WMD
- Drentzetter, het ledenblad van DAJK
- Bloembollensie
- Diverse websites: Groente&Fruit, LTO Noord, Agrifirm, CLM, enz.

Een selectie van persuitingen is opgenomen in bijlage 4.

6

Conclusies en aanbevelingen

6.1

Conclusies

1. Het doel van de actie 'Bezem door de middenkast' in de provincie Drenthe was om 10% van alle telers en loonwerkers te betrekken. Dat is gelukt: 444 telers en loonwerkers hebben meegedaan aan de actie en hebben hun middenkast opgeschoond en middelen afgevoerd. Dat is ongeveer 25% van het aantal bedrijven dat zelf de gewasbescherming uitvoert.
2. Tijdens de actie is 10.717 kg middel op een verantwoorde manier afgevoerd, gemiddeld 25 kg per bedrijf. De grootste afgevoerde hoeveelheid van een deelnemer was 815 kg. Deze hoeveelheid is een record voor de uitgevoerde bezemacties.
3. Alle Drentse gemeenten hebben meegewerkt aan de bezemactie. De deelnemers konden hun gewasbeschermingsmiddelen afvoeren naar de milieustraat. Behalve in gemeenten Tynaarlo en Noordenveld, daar heeft de Milieudienst Groningen de middelen op het bedrijf van de deelnemer opgehaald.
4. Er is behoefte aan een app of website om snel te kunnen zien of gewasbeschermingsmiddelen nog toegelaten zijn, ook specifiek in grondwaterbeschermingsgebieden. De database van het Ctgb voorziet niet in deze behoefte. De adviseurs waren erg tevreden over de bezemtool waarmee ze snel de middenkast konden doorlopen.
5. De volgende middelen staan in de Top 10 qua hoeveelheid geregistreerd middel (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): onbekend (geen of onleesbaar etiket), Monam Cleanstart (w.s. metam-natrium), Monam (w.s. metam-natrium, Tribunil (methabenzthiazuron), onkruidolie (toevoegingstof), waterstofperoxide (ontsmettingsmiddel en schoonmaakmiddel), fosforzuur (meststof), Perfekthion (w.s. dimethoat), Condor (w.s. Parathion-methyl) en Laddok (w.s. atrazin, bentazon).
6. De volgende werkzame stoffen staan in de Top 10 qua hoeveelheid (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): metam-natrium, methabenzthiazuron, fenbutatinoxide, dimethoat, waterstofperoxide, mecoprop-p, MCPA, atrazin, minerale olie (formeel geen werkzame stof) en isoproturon.
7. De Top 4 van type middelen dat afgevoerd bestaat herbiciden (44%), nematiciden (26%), fungiciden (14%) en insecticiden (13%). Daarnaast zijn er nog zeer kleine percentages/hoeveelheden aan hulpmiddelen (bijv. uitvloeiers), acariciden, groeiregulatoren en kiem remmingsmiddelen afgevoerd.
8. Het meeste middel is afgevoerd door de sector akkerbouw (7.645 kg, 232 deelnemers), gevolgd door veehouderij (1.413 kg, 74 deelnemers), glastuinbouw (1.044 kg, 44 deelnemers), boomteelt (76 kg, 7 deelnemers), loonwerk (49 kg, 6 deelnemers), sector onbekend (489 kg, 59 deelnemers). De 'opkomst' was hierbij het hoogst in de glastuinbouw: 4 van de 5 glastuinders heeft aan de actie deelgenomen.

9. De meeste bedrijfsbezoeken zijn afgelegd in de gemeente Emmen (116x), gevolgd door Midden-Drenthe (64x), Borger-Odoorn (53x). De bedrijven die gevestigd zijn in deze gemeenten hebben ook de grootste hoeveelheid middel afgevoerd, respectievelijk 2.814 kg, 2.573 kg en 2.233 kg.
10. Het is onduidelijk voor de teler of hij zijn middelen (als bedrijf) in kan leveren bij de gemeentelijke milieustraat. Dit verschilt ook per gemeente.
11. De kosten voor afvoer van middelen schelen per gemeente. In sommige gemeenten is het kosteloos, andere gemeenten vragen een vergoeding. En daar waar telers niet bij hun gemeente terecht kunnen, moeten zij een afvalverwerker betalen om de middelen op te halen.

6.2

Aanbevelingen

1. Het is belangrijk om te zorgen voor duidelijkheid: een overzicht waarin per gemeente is aangegeven of de gemeente bedrijfsafval inneemt en wat eventuele kosten daarvoor zijn. Met een doorverwijzing naar afvalverwerkende bedrijven bij gemeenten die geen bedrijfsafval innemen. Met ook daar de kosten voor inname door het afvalverwerkend bedrijf.
2. Om laagdrempelig middelinnamen voor de lange termijn te realiseren is het belangrijk om in Drenthe, en in heel Nederland, te zorgen voor een gelijk speelveld. Voor alle telers en loonwerkers dezelfde mogelijkheden en kosten.
3. We adviseren alle Drentse telers en loonwerkers om zelf of samen met hun gewasbeschermingsmiddelenadviseur jaarlijks de middenenkast te checken. Dit kan door de toelatingsnummers van de middelen te controleren in de toelatingendatabank van het Ctgb (<http://www.ctgb.nl/toelatingen>).
4. We adviseren de gewasbeschermingsdistributeurs om jaarlijks de middenenkast van hun klanten te controleren op niet meer toegelaten middelen. Veel distributeurs doen dit al. Dit is een extra service richting de klant.
5. We adviseren de provincie Drenthe en gewasbeschermingsorganisaties om de noodzaak van kleinere verpakkingen van 1 of 3 liter bij de industrie aan te kaarten. In kleine teelten (bijv. boomkwekerij) of door telers met een relatief klein areaal worden lage hoeveelheden bestrijdingsmiddelen toegepast. Sommige middelen zijn echter alleen verkrijgbaar in grote verpakkingen van 5 à 10 liter of kilogram.
6. Per middel zijn er andere eisen aan het transport gesteld. Voor agrariërs is het onduidelijk aan welke eisen zij tijdens het transport moeten voldoen, de wetgeving is complex. Hier zou meer duidelijkheid over moeten komen.

Bijlagen

Bijlage 1 Directe mailing

provinciebus Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
(0592) 36 55 55

provincie **D**renthe

Aan:
Geadresseerde

VERZONDEN 19 NOV. 2015

Assen, 19 november 2015
Ons kenmerk 47/NW/2015005032
Behandeld door de heer A.H. Dries (0592) 36 58 62
Onderwerp: Bezem door de middenenkast in Drenthe

Geachte heer/mevrouw,

Vanaf 20 november tot 1 maart 2016 loopt de actie 'Bezem door de middenenkast in Drenthe'. Met deze actie bieden we u de mogelijkheid om gewasbeschermingsmiddelen die niet meer zijn toegelaten, eenvoudig, kosteloos en anoniem in te leveren. Heeft u middelen in de middenenkast staan waarvan de toelating is vervallen? Voorkom boetes, neem deel aan de actie 'Bezem door de middenenkast' en maak gebruik van deze mogelijkheid om (resten van) oude middelen in te leveren.

Hoe werkt het?

U kunt zich via e-mail of antwoordkaart aanmelden voor de bezemactie. Binnen twee weken neemt een adviseur van Agrifirm, CLM, DLV Plant, Horticoop of WPA Robertus contact met u op om een afspraak te maken. U kunt zelf kiezen welke organisatie langs komt. Tijdens het bezoek loopt u samen met de adviseur de middenenkast door en krijgt u informatie om de milieubelasting te verminderen. Met de CLM-bezemtool kan de adviseur door invoering van het registratienummer snel zien of een middel is toegelaten of niet. De verouderde middelen kunt u met een bon, die u krijgt van de adviseur, zelf afvoeren naar het kca-depot van uw gemeente of een andere afvalwerker. Op de bon staat waar u terecht kunt.

Inname goed geregeld

We zorgen ervoor dat de inname van middelen door gemeenten of afvalwerkers goed geregeld is. Niet alleen tijdens de actie, maar juist ook daarna. Zodat het ook in de toekomst eenvoudig blijft om middelen op een verantwoorde manier af te voeren.

Geen boetes

Om te voorkomen dat de bezemactie en controles door handhavers elkaar kruisen, stemmen we af met NVWA, RUD en waterschappen. We stellen deze instanties op de hoogte van de bezemactie. Telers die meedoen met de bezemactie en een doosje af te voeren middelen hebben staan, worden niet beboet.

Voor wie bedoeld?

De bezemactie is bedoeld voor alle agrarische bedrijven in Drenthe. Grote of kleine bedrijven, in alle sectoren, actief, in de afbouwende fase of al gestopt. U kunt altijd meedoen!

Waarom?

Zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen hoort bij goed en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. De agrarische sector heeft geïnvesteerd in verbeterde spuittechnieken en andere bestrijdingsmethoden. Ze gaat doelbewuster om met gewasbeschermingsmiddelen waardoor milieuwinst wordt geboekt. Ondanks alle inspanningen die de landbouw heeft geleverd, treffen we nog steeds middelen aan in grond –en oppervlaktewater. Dit geeft onder meer problemen met de drinkwatervoorziening en daarmee het realiseren van de doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Via het uitvoeren van projecten, die gericht zijn op het verminderen van het gebruik en risico's van bestrijdingsmiddelen door de landbouw, bedrijven en particulieren, proberen we de waterkwaliteit te verbeteren.

Aanmelden vóór 1 december via e-mail of antwoordkaart

De actie loopt van 20 november tot 1 maart 2016. We verzoeken u om zich aan te melden vóór 1 december 2015.

Aanmelden kan door een mail te sturen naar info@clm.nl. Vermeld als onderwerp 'Bezemactie Drenthe', geef uw contactgegevens op en uw voorkeur voor de adviseur. Óf door bijgevoegde antwoordkaart in te vullen en op te sturen.

Meer informatie

Heeft u vragen, opmerkingen of twijfelt u over deelname? Kijk op www.provincie.drenthe.nl/bezemdrenthe of bel de Bezem Informatielijn 0345-470 747

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

ing. C. Hussels,
teamleider Natuur en Water

Bijlage(n):
sh/coll.

ANTWOORDKAART: hierbij meld ik mij aan voor 'Bezem door de middenkast Drenthe'.

Naam:

Bedrijfsadres:

Postcode + plaats:

Telefoonnummer:

Mijn voorkeur gaat uit naar een bezoek door een adviseur van:

Agrifirm

DLV Plant

Horticoop

WPA Robertus

Anders, namelijk:.....

Geen voorkeur

Deze kaart kunt u in een enveloppe (voorzien van postzegel) opsturen naar:
CLM
Postbus 62
4100 AB Culemborg

'Bezem door de middenkast in Drenthe' wordt uitgevoerd door CLM Onderzoek en Advies, LTO Noord en verschillende gewasbeschermingsadviseurs, in opdracht van Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen.

Bijlage 2 Sociale media

In het kader van werving voor de inzamelingsactie en informatievoorziening over de resultaten daarvan, heeft LTO Noord op verschillende momenten haar sociale media kanalen ingezet.

Hieronder staat een overzicht van de tweets.

Algemene aankondiging voor aanvang van de actie > november 2015

Twitter LTO Noord (7.740 volgers)

Twitter LTO Noord_Regio Noord; Groningen, Friesland, Drenthe (599 volgers)

Werving in beginfase inzamelingsactie > december 2015

Twitter LTO Noord_Regio Noord; Groningen, Friesland, Drenthe (599 volgers)

Facebook LTO Noord Regio Noord (2.855 volgers)

Werving en praktijkvoorbeeld > januari 2016

Twitter LTO Noord_Regio Noord; Groningen, Friesland, Drenthe (599 volgers)

Facebook LTO Noord_Regio Noord (2.855 volgers)

Tussentijdse resultaten en werving > februari 2016

Twitter LTO Noord_Regio Noord; Groningen, Friesland, Drenthe (599 volgers)

Facebook LTO Noord_Regio Noord (2.855 volgers)

Lto Noord Regio Noord

21 februari · 🌐

De actie 'Bezem door de middenkast' van provincie Drenthe en LTO Noord heeft tot nu toe ca 350 aanmeldingen, ca 200 bedrijfsbezoeken en 4.500 kg aan opgeruimde gewasbeschermingsmiddelen opgeleverd. 25% van de bezochte bedrijven bleek de middenkast op orde te hebben en hoefde geen oude middelen af te voeren. Meer informatie of nog aanmelden? Klik op onderstaande link

Bezem door de middenkast in Drenthe

Vanaf 1 december tot 1 maart 2016 loopt de actie 'Bezem door de middenkast in Drenthe'. Het doel van deze actie is Drentse telers de mogelijkheid te bieden om eenvoudig, kosteloos en anoniem, resten van niet meer toegelaten...

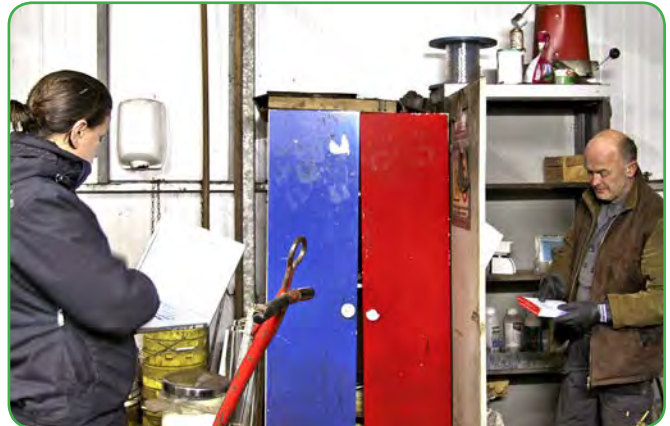
PROVINCIE.DRENTHENL

Bijlage 3 Bezemkaarten per sector

BEZEMKAART AKKERBOUW

OOK U DRAAGT BIJ AAN SCHOON WATER!

U haalt vandaag de 'bezem' door de middenkast. Met dit project willen Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen het inleveren van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken. Nu en voor in de toekomst! Er komen helaas nog teveel middelen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Het is belangrijk deze emissie te verminderen. Voor behoud van een effectief middelenpakket én voor een goede waterkwaliteit. Op deze kaart staan tips om emissie naar het oppervlaktewater te verminderen. Wat kunt u doen om bij te dragen aan schoon water?

LET OP IN GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Daarom is de toepassing van middelen met een groot risico op uitspoeling naar het grondwater verboden in deze gebieden. Kijk goed op het etiket () of raadpleeg uw adviseur welke middelen niet zijn toegestaan.

PREVENTIE: DE BASIS OP ORDE

Voor het poten of zaaien kunt u al maatregelen nemen om emissie te verminderen. Denk aan een ruimere vruchtrotatie en aan de keuze voor resistente rassen. Daarnaast is de juiste pH-waarde van de grond belangrijk voor de gewasontwikkeling en -opbrengst. Kies ook zorgvuldig de juiste aaltjesstrategie; pas niet standaard granulaat toe en zet groenbemesters in om aaltjes te bestrijden.

WAAR MOGELIJK MECHANISCH

Mechanische onkruidbestrijding is de laatste jaren sterk doorontwikkeld. Vooral GPS-technieken zorgen ervoor dat u vlot kunt schoffelen of eggen, zonder het gewas te beschadigen. U kunt bijvoorbeeld de aardappelruggen eggen in het witte draden stadium van het onkruid. En tussen de ruggen kunt u schoffelen. Eggen of schoffelen kan goed in bieten, maïs en aardappelen voordat het gewas sluit. Door te schoffelen of te eggen wordt de grond ook belucht. Ook kunt u groenbemesters mechanisch onderwerken.

BEZEMKAART AKKERBOUW

GEWASINSPECTIE: WEET WAT ER LEEFT

Door uw gewas te inspecteren weet u hoeveel plaaginsecten en natuurlijke vijanden aanwezig zijn. Overschrijden de plagen in uw gewas de schade-drempels? Zoek het op in onderstaande tabel. De schadedrempels zijn misschien voor uw gevoel hoog.

Koester daarnaast natuurlijke vijanden als sluipwespen en larven van lieveheersbeestjes. Kies voor een selectief middel of spuit pleksgewijs. U kunt natuurlijke vijanden stimuleren door de inzaai van meerjarige bloemrijke akkerranden, zie www.bloeiendbedrijf.nl. De app FAB-regionaal helpt door middel van foto's om plaaginsecten te herkennen en geeft bladluisadvies.

PLAAG	CONSUMPTIE-AARDAPPEL	PLAAG	GRANEN: VOOR & TIJDENS BLOEI	GRANEN: NA BLOEI
Aardappeltopluis	2 op een 'kleine' of 5 op een 'grote' plant	Bladluizen	Luis op 30% v.d. graanhalmen	Luis op 70% v.d. graanhalmen
Vuilboomluis & wegedoornluis	25 per samengesteld blad	Graanhaantjes	50% van de halmen aangetast	50% van de halmen aangetast
Overige bladluizen	50 per samengesteld blad (25 bij stress)			
Coloradokever	5 larven of 2 volwassen kevers per plant			

BESLISSINGS ONDERSTEUNENDE SYSTEMEN

Er zijn vele systemen op de markt, mogelijk is één van deze apps interessant voor u. Bij phytophthorabestrijding helpen de SpuitWeerWijzer, de PhyApp en de Phytophthora Lite app. De SpuitWeerWijzer is o.a. geschikt voor aardappelen, bieten, tarwe, uien en kost €99,-/jaar. De app combineert lokale weergegevens met de door u ingevoerde gewasgegevens, toe te passen middel en de bodemvochttoestand. Vervolgens toont de app op welke momenten het middel het meest effectief werkt. Door op een optimaal moment te spuiten, kunt u met lagere dosering een effectieve bespuiting uitvoeren. De Phyapp geeft op basis van uw laatste bespuiting en lokale weeromstandigheden advies over het volgende bespuitingsmoment. De app bepaalt de ziektedruk, mate van afspoeling en beschermingsduur en baseert hierop zijn advies over de volgende bespuitingsdatum. Kosten bedragen €50,-/jaar. De gratis Phytophthora Lite app geeft op basis van uw positie, dichtstbijzijnde weerpaal en regionale weersverwachtingen de infectiekans van gisteren t/m morgen weer. De invloed van eerdere bespuitingen neemt deze app niet mee. Gebruik van de app is gratis. Via foto's en teksten krijgt u informatie over schadebeelden, bestrijdingsmogelijkheden en schadedrempels. Voor meer info zie <http://bit.ly/1NOzLHr>

KIES VOOR MINDER BELASTENDE MIDDELEN

Gewasbeschermingsmiddelen hebben een verschillende milieubelasting. Hoge milieubelasting komt bijvoorbeeld omdat middelen traag afbreken en makkelijk uitspoelen. Bij veel bespuitingen heeft u keuze uit verschillende middelen.

Op www.milieumeetlat.nl kunt u de milieubelasting van middelen onderling vergelijken. Onder 'gratis downloads' vindt u Milieubelastingskaarten. Hierop kunt u, per gewas en per bestrijding, eenvoudig zien welk middel het minst milieubelastend is.

MILIEUBELASTINGSKAART 2015 Aardappel Schimmelbestrijding		1,5-3% organische stof 1% drift		Milieubelasting (MEL)		Beval- vers	Bestrij- vers	Toepas- bar
Middel	Temper- sinter- tijdstip	Dosering (kg/ha of l/ha)	Water- levers	Schade- levers	Gras- water			
Phytophthora								
Ampelol Plus, Regonil Plus	met-avg	0,6	18	27	...	7	A	-
Achtol D*	met-avg	2	84	14	138	8	B	-
Bengo Forte, Fity Stan 400 SC *	met-avg	1	28	25	60	7	A	-
Canal Star *	met-avg	0,8	15	18	130	7	A	-
Canopy *	met-avg	0,5	10	10	120	7	A	-
Canopy 2 *	met-avg	2	11	15	160	7	A	-
Carabul H	met-avg	2,5	15	15	173	7	A	B
Carabul Partner	met-avg	0,3	11	16	2	7	A	A
Cymox	met-avg	0,25	18	24	2	7	A	A
Cyproconid H	met-avg	2,5	20	160	165	7	A	B
Edage *	met-avg	1,4	8	18	110	7	A	A
Fuadul *	met-avg	2,5	10	20	163	7	A	-
Fuadul Gold *	met-avg	2	10	12	160	7	A	-
Indigo *	met-avg	1,6	11	18	140	7	A	-
Kasul *	met-avg	0,5	17	10	11	7	A	-
Kasul 2 *	met-avg	0,2	14	18	160	7	A	-

BEZEMKAART AKKERBOUW

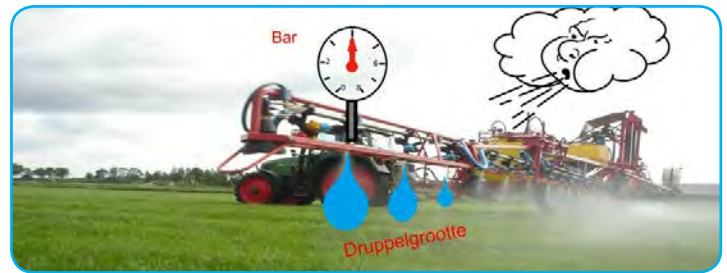
EMISSIE REDUCERENDE SPUITTECHNIEK

Drift is nog steeds een belangrijke oorzaak van emissie naar het oppervlaktewater. Technieken als de Wingssprayer en spuiten met luchtondersteuning verminderen drift sterk terwijl het spuitresultaat er in veel gevallen op vooruit gaat. Beide technieken zorgen voor betere indringing in het gewas. Door de verhoogde effectiviteit is vaak middelreductie mogelijk (10-30%). Goed voor het milieu én uw portemonnee. Een Wingssprayer kost ca. € 600,- bruto per meter werkbreedte extra en is gemiddeld binnen 2 tot 4 jaar terug verdiend. De meerkosten van een spuit met luchtondersteuning zijn ca. € 800,- tot € 1.000,- per meter werkbreedte.

Voor meer info zie www.toolboxwater.nl

DE CHAUFFEUR BEPAALT DE DRIFT

De rijnsnelheid, waterhoeveelheid, boomhoogte, spuittechniek en spuitdop bepalen samen de drift. Al deze factoren worden in hoge mate bepaald door de chauffeur. Hoe groot de invloed van deze factoren is, kunt u zien op www.spuitdoppenkeuze.nl. De site helpt u de juiste dop te kiezen.

VOORKOM EMISSIE VANAF HET ERF

De helft van de totale emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de sloot is afkomstig van het erf. Het vullen en schoonmaken van de spuit gebeurt vaak op het erf. Omdat veel erven een verharde ondergrond van beton(platen) of klinkers hebben, komen middelen rechtstreeks in de sloot of het riool terecht. Morst u wel eens bij het vullen? Vangt u bij het schoonmaken van de spuit, de poot- en zaaimachine het waswater op? Stalt u de spuit overdekt? Kortom: is uw erf vrij van emissie? Doe de check op www.erfemissiescan.nl.

Voor meer informatie over wasplaatsen en zuiveringssystemen als Phytobac, bio-filter en heliose, zie www.toolboxwater.nl

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke gebruiker van professionele gewasbeschermingsmiddelen verplicht een gewasbeschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). In de monitor geeft u aan welke maatregelen u neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. U moet ook evalueren of deze maatregelen succesvol waren. Uiterlijk twee maanden na de teelt moet de monitor zijn afgerond.

De monitor is vormvrij, als u de vragen op www.schoonwaterwijzer.nl invult, voldoet u aan uw verplichting.

Kijk voor meer info op <http://bit.ly/1L30wHZ>

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747

Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies

Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

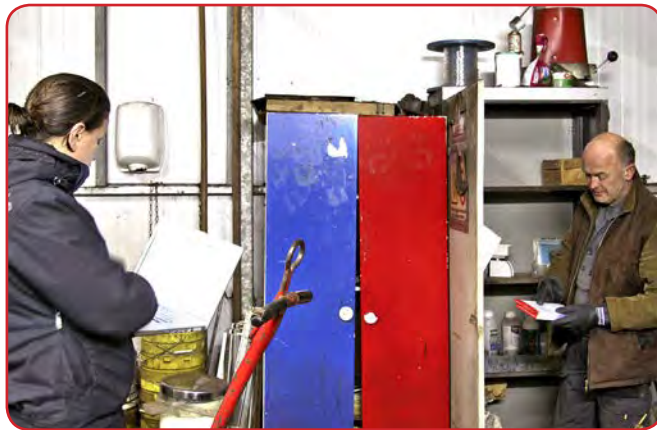

BEZEMKAART BOLLENTEELT

OOK U DRAAGT BIJ AAN SCHOON WATER!

U haalt vandaag de 'bezem' door de middenkast. Met dit project willen Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen het inleveren van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken. Nu en voor in de toekomst! Er komen helaas nog teveel middelen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Het is belangrijk deze emissie te verminderen. Voor behoud van een effectief middelenpakket én voor een goede waterkwaliteit. Op deze kaart staan tips om emissie naar het oppervlaktewater te verminderen.

Wat kunt u doen om bij te dragen aan schoon water?

LET OP IN GRONDWATERBESCHERMINGSGBIEDEN

Het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Daarom is de toepassing van middelen met een groot risico op uitspoeling naar het grondwater verboden in deze gebieden. Kijk goed op het etiket () of raadpleeg uw adviseur welke middelen niet zijn toegestaan.

AALTJESBESTRIJDING ZONDER CHEMIE

Laat bij twijfel uw grond onderzoeken op de aanwezigheid van aaltjes (bijvoorbeeld omdat de voorgaande teelt een aaltjesgevoelig gewas was). Als er te veel aaltjes in de grond zitten, pas dan niet standaard granulaat toe, maar overweeg een chemievrije methode. Bekijk ook om welke soort aaltjes het gaat en of het een bedreiging vormt voor uw bollen(teelt).

Tagetes

Tagetes (afrikaantjes) bestrijdt als groenbemester ook het schadelijke wortellesieaaltje (Pp-aaltje). Tagetes is vorstgevoelig, zaai daarom niet voor 10 mei. Laat Tagetes, voor een effectieve bestrijding, minimaal drie maanden staan. Het kan in principe direct ingezaaid worden nadat de tulpen medio juli gerooid worden. Wel moet het dan niet gaan vriezen in oktober. Zorg voor een fijn en schoon zaaibed (spitmachine heeft voorkeur boven ploegen) en zaai niet te diep. De doding van aaltjes gebeurt wanneer de plant bloeit. Houdt het perceel vrij van andere onkruiden. Aaltjes kunnen zich namelijk op onkruidwortels vermeerderen. De werking is vergelijkbaar met metam-natrium: afrikaantjes kunnen Pp-aaltjes met meer dan 90% reduceren. De meerkosten t.o.v. een graangewas + metam-natriumbehandeling zijn €450,-/ha.

Biologisch middel

Nemetar is een biologisch middel op basis van kruidenextract (o.a. knoflook). Het heeft een werende werking tegen Pp-aaltje. Het kan als korrel of granulaat in het plantbed worden ingewerkt en later in de teelt gespoten worden. In de proeftuin Zwaagdijk zijn goede resultaten behaald.

BEZEMKAART BOLLENTEELT

ONTSMETTINGSTECHNIEN ZONDER CHEMIE

ECA-systemen (Electro Chemical Activation) produceren door middel van elektrolyse van water en zouten een desinfectiemiddel. Dat desinfectiemiddel doodt pathogenen in proceswater, waaronder PIAMV-virus. Met UV-licht kunt u ook pathogenen bestrijden. Dit kan zowel op de buitenkant van de bol (wortels) als in het spoelwater (sterkere lamp), mits het water niet te troebel is vanwege voldoende doordringen van de lichtstralen. Er zijn verschillende aanbieders van zowel ECA-systemen als UV-licht.

EMISSIE REDUCERENDE SPUITTECHNIEK

Drift is nog steeds een belangrijke oorzaak van emissie naar het oppervlaktewater. Technieken als de Wingsprayer en spuiten met luchtondersteuning verminderen drift sterk terwijl het spuitresultaat er in veel gevallen op vooruit gaat. Beide technieken zorgen voor betere indringing in het gewas. Door de verhoogde effectiviteit is vaak middelreductie mogelijk (10-30%). Goed voor het milieu én uw portemonnee. Een Wingsprayer kost ca. € 600,- bruto per meter werkbreedte extra en is gemiddeld binnen 2 tot 4 jaar terug verdiend. De meerkosten van een spuit met luchtondersteuning zijn ca. € 800,- tot € 1.000,- per meter werkbreedte. In de bollenteelt is nog weinig praktijkervaring opgedaan met de Wingsprayer. Er zijn nog geen onderzoeken die versleping van ziekten bevestigen dan wel ontkennen. Meer info zie www.toolboxwater.nl.

DE CHAUFFEUR BEPAALT DE DRIFT

De rijnsnelheid, waterhoeveelheid, boomhoogte, spuittechniek en spuitdop bepalen samen de drift. Al deze factoren worden in hoge mate bepaald door de chauffeur. Hoe groot de invloed van deze factoren is, kunt u zien op www.spuitdoppenkeuze.nl. De site helpt u de juiste dop te kiezen.

VOORKOM EMISSIE VANAF HET ERF

Het grootste deel van de totale emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de sloot is afkomstig van het erf. Morst u wel eens bij het vullen? Kan ontsmettingswater, bijv. kisten die nalekken, via het erf de sloot of het riool inlopen? Kortom: is uw erf vrij van emissie? Voor meer informatie over praktische maatregelen tegen erfafspoeling zie www.toolboxwater.nl/toolbox en bit.ly/erfafspoeling

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke gebruiker van professionele gewasbeschermingsmiddelen verplicht een gewasbeschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). In de monitor geeft u aan welke maatregelen u neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. U moet ook evalueren of deze maatregelen succesvol waren. Uiterlijk twee maanden na de teelt moet de monitor zijn afgerond. De monitor is vormvrij, als u de vragen op www.schoonwaterwijzer.nl invult, voldoet u aan uw verplichting. Kijk voor meer info op <http://bit.ly/1L30wHZ>

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747
Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies
Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

BEZEMKAART BOOMTEELT

OOK U DRAAGT BIJ AAN SCHOON WATER!

U haalt vandaag de 'bezem' door de middenkast. Met dit project willen Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen het inleveren van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken. Nu en voor in de toekomst! Er komen helaas nog teveel middelen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Het is belangrijk deze emissie te verminderen. Voor behoud van een effectief middelenpakket én voor een goede waterkwaliteit. Op deze kaart staan tips om emissie naar het oppervlaktewater te verminderen.

Wat kunt u doen om bij te dragen aan schoon water?

LET OP IN GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Daarom is de toepassing van middelen met een groot risico op uitspoeling naar het grondwater verboden in deze gebieden. Kijk goed op het etiket () of raadpleeg uw adviseur welke middelen niet zijn toegestaan.

PREVENTIE: DE BASIS OP ORDE

Met de juiste preventieve maatregelen kunt u ziekten en plagen voorkomen en daarmee het middelengebruik en de emissie verminderen. Kies voor gezond en afgehard uitgangsmateriaal en de juiste teeltomstandigheden. Met een gezonde bodemstructuur en een uitgekiende bemesting zorgt u voor geleidelijke groei en een sterker gewas dat beter bestand is tegen ziekten en plagen. Zorg ook bij containerteelt voor een goede ontwatering en goede potgrond. Overweeg ook de toepassing van plantversterkers en bodemverbeteraars. Kies zorgvuldig de juiste aaltjesstrategie; zet bij voorkeur groenbemesters in om aaltjes te bestrijden. Verder is een goede bedrijfshygiene van belang. Voer zieke planten tijdig af.

WAAR MOGELIJK MECHANISCH

De ontwikkelingen in het mechanisch bestrijden van onkruid in de boomkwekerij gaan snel. Een belangrijke ontwikkeling, ook gezien het beperkte chemische middelenpakket. Zo kunt u met een verhoogde schoffel door hogere rijaanplant rijden dan met een reguliere schoffel. Een andere - voor de boomteelt nieuwe techniek - is de onkruidbrander. Een Brabantse teler maakte de brander geschikt voor de boomteelt. Voor een demonstratiefilmpje zie YouTube, zoek op 'onkruidbrander'. Voor meer informatie zie <http://bit.ly/1RkiB3i>

Een andere voor de boomteelt nieuwe techniek - die het probleem van onkruid in de rij oplost - is een pneumatische schoffel. Elke schoffel is aan de uiteinden uitgerust met twee ventielen die lucht naar links en rechts blazen. Een "luchtmes" dat - ter hoogte van de schoffelmessen - net onder het aardoppervlak snijdt. Jonge onkruiden worden ontworteld, komen bloot te liggen en drogen uit. De aanplant ondervindt geen schade. Voor meer informatie zie <http://bit.ly/1LnUZf2>

KIES VOOR MINDER BELASTENDE MIDDELEN

Gewasbeschermingsmiddelen hebben een verschillende milieubelasting. Hoge milieubelasting komt bijvoorbeeld omdat middelen traag afbreken en makkelijk uitspoelen. Bij veel bespuitingen heeft u keuze uit verschillende middelen. Op www.milieumeetlat.nl kunt u de milieubelasting van middelen onderling vergelijken.

BEZEMKAART BOOMTEELT

AALTJESBESTRIJDING ZONDER CHEMIE

Om problemen met nematoden te voorkomen is vruchtrotatie van belang. Probeer geen standaard granulaat toe te passen. Teel aaltjesgevoelige gewassen zoals Rosaceae niet opeenvolgend. Het inzaaien van Tagetes (afrikaantjes) bestrijdt het wortelstelselaaltje (Pp) en brengt zo'n 4 ton/ha effectief organische stof. Tagetes is vorstgevoelig. Daarom liever niet voor 10 mei inzaaien. Wilt u de aaltjes effectief bestrijden, dan is het nodig om Tagetes minimaal drie maanden te laten staan en het vrij te houden van onkruiden. Aaltjes kunnen zich namelijk op onkruidwortels vermeerderen. Zaai daarom de hoogst aanbevolen hoeveelheid Tagetes.

LVS-LANS

Laag Volume strooisystemen (LVS) werken met een strooischijf in plaats van een spuitdop. De schijf zorgt voor uniforme, vrij grove druppels die niet gevoelig zijn voor drift. Het middel wordt egaal verdeeld, met een minimale hoeveelheid water. De lans is leverbaar in diverse werkbreedtes van 10 tot 120 cm en kan pleksgewijs, in stroken of op grote oppervlakten worden toegepast. Als rugspuit heeft de LVS-lans het grote voordeel dat u met veel minder gewicht loopt. Door optimale bedekking en minimale drift kunt u tot 50% op herbiciden besparen en worden grond- en oppervlaktewater minder belast.

VOORKOM EMISSIE VANAF HET ERF

De helft van de totale emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de sloot is afkomstig van het erf. Het vullen en schoonmaken van de spuit gebeurt vaak op het erf. Omdat veel erven een verharde ondergrond van beton(platen) of klinkers hebben, komen middelen rechtstreeks in de sloot of het riool terecht. Morst u wel eens bij het vullen? Vangt u bij het schoonmaken van de spuit het waswater op? Stalt u de spuit overdekt? Kortom: is uw erf vrij van emissie? Doe de check op www.erfemissiescan.nl. Voor meer informatie over wasplaatsen en zuiveringssystemen als Phytobac, biofilter en heliosecc zie toolboxwater.nl.

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke agrariër die professionele gewasbeschermingsmiddelen gebruikt of laat gebruiken verplicht een gewas-beschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). In de monitor geeft u aan welke maatregelen u neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. U moet ook evalueren of deze maatregelen succesvol waren. Uiterlijk twee maanden na de teelt moet de monitor zijn afgerond. De monitor is vormvrij, als u de vragen op www.schoonwaterwijzer.nl invult, voldoet u aan uw verplichting. Voor meer info zie <http://bit.ly/1L30wHZ>

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747
Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies
Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

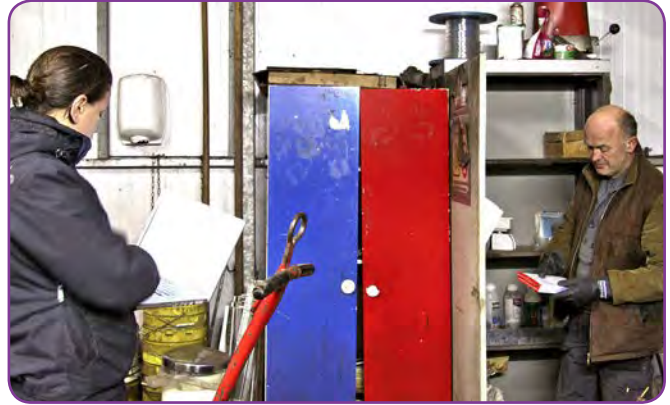
De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

BEZEMKAART GLASTUINBOUW

OOK U DRAAGT BIJ AAN SCHOON WATER!

U haalt vandaag de 'bezem' door de middenkast. Met dit project willen de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen het inleveren van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken. Nu en voor in de toekomst! Er komen helaas nog teveel middelen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Het is belangrijk deze emissie te verminderen. Voor behoud van een effectief middelenpakket én voor een goede waterkwaliteit. Op deze kaart staan tips om emissie naar het oppervlaktewater te verminderen. Wat kunt u doen om bij te dragen aan schoon water?

LET OP IN GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Daarom is de toepassing van middelen met een groot risico op uitspoeling naar het grondwater verboden in deze gebieden. Kijk goed op het etiket () of raadpleeg uw adviseur welke middelen niet zijn toegestaan.

BELANG VAN GOEDE BEDRIJFSHYGIËNE

Ziet u nog kans voor verbetering? Bij geïntegreerde teelt en een gezond gewas hoort nette bedrijfshygiëne:

- Reinig en ontsmet regelmatig vloeren en opstanden, zeker nadat zich een aantasting heeft voorgedaan;
- Ontsmet teeltgoten, leidingen en andere delen van het systeem die u niet vervangt bij teeltwisseling;
- Voorkom dat uw systemen lekken en controleer dit regelmatig;
- Ontsmet en maakt u regelmatig uw machines, gereedschap en injectiespuiten schoon? Dit voorkomt verspreiding van aantasters;
- Hergebruik geen grond of ander substraat;
- Voorkom 'hobbyhoekjes' en kamerplanten in de kas;
- Hemelwateropvang bepaalt de kwaliteit van het gietwater. Voldoende water van goede kwaliteit maakt dat u minder hoeft te lozen;
- Mensen spelen een belangrijke rol in verspreiden van ziekten en plagen. Kies een slimme werkvolgorde, bijv. eerst het gezonde gewas verzorgen en daarna het aangetaste gewas. En maak bijv. één werknemer verantwoordelijk voor een aangetast gewas.

SCHONE START: VOORKOM EMISSIE TIJDENS GROTE SCHOONMAAK

Voor het begin van een nieuwe teeltronde kunt u een grote schoonmaak houden. Als u de binnenkant van de kas reinigt met water, mag dat de bodem intrekken. Haal hiervoor het grondfolie weg. Heeft u schoonmaakmiddelen toegevoegd aan het water? Dan moet u het water opvangen en op de riolering lozen. Een schone start begint bij een schoon watersysteem. Als u de vuilwatersilo's reinigt, mag u het waswater niet spuien, omdat het meststoffen en middelen kan bevatten. Lozing op het riool is wel toegestaan. Probeer middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten, voeg geen middel toe vlak voor de grote schoonmaak of het spuien. Vier weken voor lozen ook geen middel meer aanbrengen in het wortelmilieu.

BEZEMKAART GLASTUINBOUW

RESIDUVRIJ TELEN

Afnemers en de consument willen residu-arme groenten uit de kas. Afnemers stellen daarom bovenwettelijke eisen. Ook in de sierteelt neemt de aandacht voor residuen vanuit de markt toe. Het beperken van residuen kan door extra aandacht voor scouten en inzet van natuurlijke vijanden. Dit leidt ook tot minder emissie.

Hierbij een paar tips:

- Regelmaat: hoe vaker u uw gewassen en signaalplaten e.d. controleert, hoe groter de kans dat u vroegtijdig de plaag of ziekte signaleert. Minimaal één inspectieronde per week is aan te bevelen. Hoe regelmatig u uw gewas inspecteert, hoe eerder u aantastingen ziet. 'Probleemplekken' verdienen extra aandacht;
- Markeren: u kunt aangetaste plaatsen markeren in het gewas en/of op een plattegrond. Zo weet u waar u natuurlijke vijanden kunt uitzetten of pleksgewijs kunt spuiten;
- Registreren: door alle waarnemingen en tellingen te registreren, kunt u de ontwikkeling van aantastingen goed volgen en is het resultaat inzichtelijk. Ook helpt dit om (potentiële) problemen te voorspellen.
- Informeer bij uw leverancier van natuurlijke vijanden welke drempelwaarden van plaaginsecten en natuurlijke vijanden (of onderlinge verhouding) u kunt aanhouden;
- Als u toch besluit om een chemische behandeling uit te voeren, pas dan selectieve middelen toe.

KIES VOOR MINDER MILIEUBELASTENDE MIDDELEN

Een aantal stoffen zoals imidacloprid (Admire), methiocarb (Mesurol), Calypso (thiacloprid) of Ortiva (azoxystrobin) vervuilen het oppervlaktewater in glastuinbouwgebieden. Het is belangrijk (waar mogelijk) alternatieve middelen te kiezen. U kunt u de milieubelasting van verschillende middelen met elkaar vergelijken, zie <http://bit.ly/glastuinbouw>

GEBRUIK IMIDACLOPRID ALLEEN ALS U VOORGESCHREVEN ZUIVERING HEEFT

Het Ctgb heeft de toelating van gewasbeschermingsmiddelen met deze werkzame stof ingeperkt vanwege de negatieve effecten op bijen, hommels en waterorganismen. Middelen met imidacloprid mag u alleen gebruiken als filterspoel-, drain- en drainagewater een uitgebreide zuivering doorloopt voordat het geloosd wordt.

Uitgebreide zuivering kan door:

- Waterstofperoxide in combinatie met middendruk UV-licht en actief koolfilter;
- Voorfiltratie met zandfilter, waterstofperoxide in combinatie met lagedruk UV-licht en actief koolfilter;
- Ozon + actief koolfilter;
- Of middels een andere door het bevoegd gezag gelijkwaardig verklaarde techniek.

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke gebruiker van professionele gewasbeschermingsmiddelen verplicht een gewasbeschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). In de monitor geeft u aan welke maatregelen u neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. U moet ook evalueren of deze maatregelen succesvol waren. Uiterlijk twee maanden na de teelt moet de monitor zijn afgerond.

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747

Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies

Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

BEZEMKAART

LOONWERK

OOK U DRAAGT BIJ AAN SCHOON WATER!

U haalt vandaag de 'bezem' door de middenkast. Met dit project willen Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen het inleveren van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen makkelijker maken. Nu en voor in de toekomst! Er komen helaas nog teveel middelen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Het is belangrijk deze emissie te verminderen. Voor behoud van een effectief middelenpakket én voor een goede waterkwaliteit. Op deze kaart staan tips om emissie naar het oppervlaktewater te verminderen.

Wat kunt u doen om bij te dragen aan schoon water?

LET OP IN GRONDWATERBESCHERMINGSGBIEDEN

Het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Daarom is de toepassing van middelen met een groot risico op uitspoeling naar het grondwater verboden in deze gebieden. Kijk goed op het etiket () of raadpleeg uw adviseur welke middelen niet zijn toegestaan.

WAAR MOGELIJK MECHANISCH

Veel teelten kampen met een steeds verder versmallend middelenpakket. Dit betekent dat de beschikbare middelen efficiënt en effectief ingezet moeten worden. Mede hierdoor wint mechanische onkruidbestrijding terrein. Mechanische onkruidbestrijding aan het begin van een teelt kan bijvoorbeeld de eerste bespuiting tegen onkruid vervangen. Dat lukt alleen als u mechanische onkruidbestrijding concurrerend kunt aanbieden. Inzet van GPS-apparatuur vereenvoudigt het schoffelen of eggen, en u haalt een hogere snelheid. Schoffels en eggen met werkbreedtes tot 9 meter zijn beschikbaar. Overweeg eens om uw diensten uit te breiden met mechanische onkruidbestrijding. U kunt dit combineren met de zaai van een vanggewas.

DE CHAUFFEUR BEPAALT DE DRIFT

De rijnsnelheid, waterhoeveelheid, boomhoogte, spuittechniek en spuitdop bepalen samen de drift. Al deze factoren worden in hoge mate bepaald door de chauffeur. Hoe groot de invloed van deze factoren is, kunt u zien op www.spuitedoppenkeuze.nl. De site helpt u de juiste dop te kiezen.

KIES VOOR MINDER BELASTENDE MIDDELEN

Verschillende gewasbeschermingsmiddelen hebben een verschillende milieubelasting. Hoge milieubelasting komt bijvoorbeeld omdat middelen traag afbreken en makkelijk uitspoelen. Bij veel bespuitingen heeft u keuze uit verschillende middelen. Op www.milieumeetlat.nl kunt u de milieubelasting van middelen onderling vergelijken. Onder 'gratis downloads' vindt u Milieubelastingskaarten. Hierop kunt u, per gewas en per bestrijding, eenvoudig zien welk middel het minst milieubelastend is.

BEZEMKAART LOONWERK

EMISSIE REDUCERENDE SPUITTECHNIEK

Drift is nog steeds een belangrijke oorzaak van emissie naar het oppervlaktewater. Technieken als de Wingsprayer en spuiten met luchtondersteuning verminderen drift sterk terwijl het spuitresultaat er in veel gevallen op vooruit gaat. Beide technieken zorgen voor betere indringing in het gewas. Door de verhoogde effectiviteit is vaak middelreductie mogelijk (10-30%). Goed voor het milieu én uw portemonnee. Een Wingsprayer kost ca. € 600,- bruto per meter werkbreedte extra en is gemiddeld binnen 2 tot 4 jaar terug verdiend. De meerkosten van een spuit met luchtondersteuning zijn ca. € 800,- tot € 1.000,- per meter werkbreedte.

Voor meer info zie www.toolboxwater.nl

Phytobac

VOORKOM EMISSIE VANAF HET ERF

De helft van de totale emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de sloot is afkomstig van het erf. Het vullen en schoonmaken van de spuit gebeurt vaak op het erf. Omdat veel erven een verharde ondergrond (beton(platen) of klinkers) hebben, komen middelen rechtstreeks in de sloot of het riool terecht. Morst u wel eens bij het vullen? Vangt u bij het schoonmaken van de spuit, de poot- en zaaimachine het waswater op? Stalt u de spuit overdekt? Kortom: is uw erf vrij van emissie?

Doe de check op www.erfemissiescan.nl

Voor meer informatie over wasplaatsen en zuiveringssystemen als Phytobac, biofilter en heliosec zie www.toolboxwater.nl

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke agrariër die professionele gewasbeschermingsmiddelen gebruikt of laat gebruiken verplicht een gewasbeschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). U als loonwerker heeft deze verplichting niet, maar uw opdrachtgever wel. U kunt uw opdrachtgever helpen door samen de geïntegreerde teeltwijze op papier te zetten. In de monitor geeft de verantwoordelijke aan welke maatregelen hij neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. De maatregelen moeten ook geëvalueerd worden, uiterlijk twee maanden na de teelt. De monitor is vormvrij, als u (samen) de vragen op www.schoonwaterwijzer.nl invult, voldoet uw opdrachtgever aan de verplichting. Kijk voor meer info op <http://bit.ly/1L30wHZ>

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747

Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies

Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

BEZEMKAART VEEHOUDERIJ

WAAR MOGELIJK MECHANISCH

Bestrijd onkruid in grasland mechanisch, bijvoorbeeld met een wiedege. Een slim moment om dit te doen is net voordat u gaat doorzaaien. U verwijdert zo namelijk ook slechte grassen zoals ruwbeemd. Ook verwijdert u ondiep wortelend onkruid zoals herderstasje en creëert u ruimte voor de grassen die ingezaaid worden. Ridderzuring kunt u het beste met de hand uitsteken, bijvoorbeeld met een zuringstok. U kunt de Grasland App gebruiken als hulpmiddel voor het herkennen van onkruiden. Onkruid in maïs is te bestrijden door (herhaaldelijk) de jonge maïs te eggen en te schoffelen met anaarders. Gebruik van GPS tijdens het zaaien en schoffelen vereenvoudigt en versnelt de werkgang.

LVS-LANS

Gebruikt u regelmatig een rugspuit? Overweeg dan om uw rugspuit te vervangen door een Laag Volume strooilans (LVS). De schijf zorgt voor uniforme, vrij grove druppels die niet gevoelig zijn voor drift. Het middel wordt egaal verdeeld, met een minimale hoeveelheid water. Als rugspuit heeft de LVS-lans het grote voordeel dat u met veel minder gewicht loopt. Door optimale bedekking en minimale drift kunt u tot 50% op herbiciden besparen en worden grond- en oppervlaktewater minder belast.

BESTRIJD OOIEVAARSBEK ALLEEN WAAR NODIG

Vaak worden terbutylazine bevattende middelen (Akris, Laddok N, Calaris en Gardo Gold) standaard aan de maïsmiddelenmix toegevoegd. Dat is jammer, want toevoeging van deze middelen zorgt voor hoge milieubelasting en terbutylazine wordt regelmatig in normoverschrijdende concentraties in het water aangetroffen. En het middel is vaak alleen nodig voor de bestrijding van Ooievaarsbek. Veelknopigen als zwaluwtong, perzikkruid en haagwinde kunnen ook met Kart goed bestreden worden. Op melganzevoet heeft o.a. Laudis een goede werking.

Als kiemplant kan ooievaarsbek ook aangepakt worden met bijvoorbeeld Dual Gold of Frontier (deze bodemherbiciden zijn op zandgrond effectief, op veen veel minder). Vraag uw loonwerker dus om het middel achterwege te laten als u geen last heeft van Ooievaarsbek.

kiemplant

kleine ooievaarsbek

VASTLEGGEN GEÏNTEGREERDE TEELTWIJZE VERPLICHT

Sinds 2015 is elke professionele gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen verplicht een gewasbeschermingsmonitor te hebben (vervangt gewasbeschermingsplan). Dit geldt ook voor u als veehouder! Alleen bij minder dan 2 ha gras of maïs vervalt deze verplichting. In de monitor geeft u aan welke maatregelen u neemt op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. U moet ook evalueren of deze maatregelen succesvol waren. Bij voorkeur vult u de monitor samen met uw loonwerker in. Uiterlijk twee maanden na de teelt moet de monitor zijn afgerond. De monitor is vormvrij, als u de vragen op www.SchoonWaterWijzer.nl invult, voldoet u aan uw verplichting. Kijk voor op <http://bit.ly/1L30wHZ>

COLOFON

Deze serie bezemkaarten is mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame waterbedrijven en waterschappen.

Meer informatie: Bezem Informatielijn ☎ 0345-470747

Tekst en ontwerp: CLM Onderzoek en Advies

Uitgave: Oktober 2015, Culemborg

De makers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gebruik van de kaart.

Bijlage 4 In de pers

Bezembezoeken leveren al 2,3 ton op

'T HAANTJE - Gewasbeschermingsspecialist Peter Bege- man (rechts) van Agrifirm was donderdag op 'bezembe- zoek' bij akkerbouwer Tom van der Horst in 't Haantje. Nog tot april kunnen Drentse boeren zich aanmelden om kosteloos de inhoud van hun middelenkast te laten

doorlichten. De middelen die niet meer zijn toegelaten, worden er dan uitgelicht en die kunnen de deelnemers inleveren bij hun gemeente. De honderd telers die in- middels zijn bezocht, hebben al ruim 2,3 ton gewasbe- schermingsmiddelen ingeleverd. Foto: Harry Tielman

[Home](#) [Nieuws](#) [Agenda](#) [Het blad](#) [Archief](#) [Aanmelden](#) [Contact](#) [Dossiers](#)

Drentse telers leveren 10.000 kg middelen in

28-6-2016

Ruim vierhonderd telers en loonwerkers in Drenthe maakten gebruik van de actie 'Bezem door de middelenkast' afgelopen winter en leverden gezamenlijk 10.717 kg middel in.

Doel van deze actie was om resten van gewasbeschermingsmiddelen verantwoord en kosteloos af te voeren, zodat zij geen potentiële bedreiging meer vormen voor het water. Een kwart van de deelnemers had de middelenkast helemaal op orde en hoefde geen middel af te voeren.

Een actie als deze is volgens organisator CLM nodig vanwege onduidelijkheid en ongelijkheid bij het inleveren van middelen. De mogelijkheid om gewasbeschermingsmiddelen in te leveren en de kosten hiervoor verschillen per gemeente. Hierdoor komt het voor dat een teler middelen kosteloos kan inleveren bij de milieustraat van zijn gemeente, terwijl zijn buurman – aan de andere kant van gemeentegrens – een afvalverwerker moet betalen. Er zijn ook gemeenten die gewasbeschermingsmiddelen niet in willen of kunnen nemen omdat ze de benodigde faciliteiten niet hebben. Particulier afval wordt ingenomen, maar bedrijfsafval niet altijd. Tijdens de bezemactie hebben alle Drentse gemeenten hun medewerking verleend door middelen in te nemen of te laten ophalen.

Resultaat

Gemiddeld voerden deelnemers 25 kg af, variërend van wat resten tot ruim 800 kg. Er werden vooral herbiciden en nematiciden ingeleverd. De deelname was het hoogst in de glastuinbouw; vier van de vijf glastuinders deed mee aan de actie.

Bezem door de middelenkast is een initiatief van CLM Onderzoek en Advies en Delphy. In Drenthe hebben zij samengewerkt met LTO Noord en de middelendistributeurs.

BEZEM HAALT RUIM 10.000 KG UIT DE MIDDELENKAST

Fotografie: Harry Tolman

Eind 2015, begin 2016 vond in Drenthe de actie Bezem door de Middenkast plaats. Alle ruim 4.000 Drentse telers kregen de mogelijkheid om gewasbeschermingsmiddelen die niet meer zijn toegelaten of die zij niet meer gebruiken kosteloos bij de gemeente in te leveren. 418 telers, hoofdzakelijk akkerbouwers, gaven aan de uitnodiging gehoor. De oogst bedroeg maar liefst 10.660 kg: van een restje bij de ene teler tot een paar honderd kilo bij de andere. In 2008/2009 was zo'n grootscheepse actie ook al eens uitgevoerd. Toen werd bij 380 telers 8.000 kg opgehaald.

Bezem door de middenkast is een initiatief van provincie Drenthe en de Drentse waterbedrijven en waterschappen en vormt een van de maatregelen in het provinciale Uitvoeringsprogramma Grondwaterwinningen. Kennis- en adviesbureau CLM droeg zorg voor de uitvoering, daarbij ondersteund door LTO Noord, bedrijfsadviseurs en leveranciers.

Opruimen én voortlichting

Yvonne Gooijer van CLM: "Er is een breed scala aan middelen afgevoerd: het meest herbiciden, maar ook veel nematiciden, bijvoorbeeld het grondontsmettingsmiddel metam-natrium. Daarnaast ging het vooral om fungiciden en insecticiden. De inventarisatie van de middenkast bij de telers ging gepaard met bedrijfsspecifieke voortlichting over mogelijkheden om emissieroutes van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Per teelt hebben we daar een informatieve 'bezemkaart' voor opgesteld. Het is erg belangrijk dat telers hun middenkast op orde houden; niet alleen is het gebruik, maar ook het op voorraad hebben van niet-toegelaten middelen verboden. Laagdrempeligheid is een belangrijke verklaring van het succes van deze actie. Boeren en loonwerkers konden kosteloos en eenvoudig middelen inleveren of laten ophalen. Met de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit en RUD Drenthe (regionale uitvoeringsdienst op het gebied van

milieuwetgeving, red.) hadden we afgesproken dat het project niet zou worden doorkruist door handhavingsacties."

Beleid verschilt per gemeente

Een andere succesfactor was de volledige medewerking van alle gemeenten. Yvonne Gooijer: "Dat was best bijzonder, want we hebben in Nederland met een nogal onlogische situatie te maken: in de ene gemeente mogen boeren hun middelen kosteloos inleveren, de andere gemeente neemt alleen particulier chemisch afval in. Dat heeft enerzijds te maken met de vergunning die een gemeente heeft. Daarnaast is niet elke gemeentewerf op bedrijfsafval ingericht. Gevolg is een ongelijk speelveld. Maar tijdens de actie Bezem door de middenkast hebben de gemeenten alles ingenomen of heeft een chemokar de middelen opgehaald."

Structurele oplossing

Wordt er iets ondernomen om deze situatie te veranderen? Anton Dries van provincie Drenthe: "Er is grote behoefte aan een structurele oplossing, dit kan zo niet langer. Middelen moeten op verantwoorde wijze en laagdrempelig kunnen worden afgevoerd, in elke gemeente. Met WMD, Drentse gemeenten en andere betrokken partijen werken we een advies aan het ministerie uit voor uniform beleid op nationaal niveau."

BALANS

Hoe kijken distributeurs op de actie terug?

Verschillende distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen hebben hun medewerking aan Bezem door de middenkast verleend. Aan twee van hen hebben we om een reactie gevraagd.

Wim van Willegen van WPA-Robertus zeker & vast: "Het heeft me positief verrast hoeveel telers zich hebben aangemeld en hoeveel er is opgehaald. Voor mij een bewijs dat de sector er professioneel en goed mee bezig is. Er is een grote bereidheid om de middenkast op verantwoorde wijze op te schonen. Het is heel mooi dat alle gemeenten zo goed hebben meegewerkt. Deze actie heeft zowel direct voordeel opgeleverd als winst waar we op de langere termijn profijt van hebben, namelijk het toegenomen bewustzijn bij gemeenten dat er een taak ligt. Ik ben blij dat we hebben meegedaan en ook de boeren kijken er met een goed gevoel op terug."

Johan Ottens van Agrifirm Plant: "De actie is weer goed ontvangen bij de telers, net als in 2009. Zij zijn altijd blij met zo'n gelegenheid om overbodige en verboden middelen te kunnen afvoeren. Want zij voelen zich best niet gemakkelijk bij het op voorraad hebben van middelen die zij niet gebruiken. Dit soort acties helpt om die druk weg te nemen. En hoe lager de drempel, hoe beter het is. De verschillende manieren waarop gemeenten nu nog met deze inname omgaan, roept alleen maar vragen en twijfels op."

Drentzetter, nieuwsbrief van het DAJK.

De bezem erdoor! Deel 1.

Samen door de bestrijdingsmiddelenkast, om oude en niet (meer) toegestane bestrijdingsmiddelen voorgoed uit de weg te ruimen. Dat is het doel van de actie 'Bezem door de middenkast in Drenthe', die in november 2015 gestart is.

Het project is één van de maatregelen die is opgenomen in de uitvoeringsprogramma's gebiedsdossiers grondwaterwinningen 2014-2017. De bezemactie is uitgevoerd door CLM Onderzoek en Advies, in samenwerking met LTO Noord en in opdracht van Provincie Drenthe en de in Drenthe werkzame drinkwaterbedrijven en waterschappen. Ook DAJK is nauw bij dit project betrokken.

Het biedt de Drentse telers de mogelijkheid om eenvoudig, kosteloos en anoniem, resten van niet meer toegelaten bestrijdingsmiddelen in te leveren. Bedoeling is om ook voor de toekomst de afvoer van bestrijdingsmiddelen goed geregeld te hebben, zodat landbouwers deze middelen verantwoord en laagdrempelig af kunnen voeren.

Een verantwoorde afvoer van deze middelen is belangrijk om te voorkomen dat oude middelen in de kast blijven staan, of zelfs nog gebruikt worden. Het zijn immers vaak middelen met een hoge milieubelasting. Bovendien is het in bezit hebben en het gebruik van niet meer toegestane middelen verboden.

Bijna 4.000 land- en tuinbouwbedrijven hebben eind vorig jaar een brief ontvangen over de bezemactie, met een antwoordkaart om zich aan te melden. Alle Drentse akkerbouwers, loonwerkers, veehouders, glastuinders, bollentelers en boomkwekers konden mee doen. Daarnaast konden telers advies krijgen over hoe emissies van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen.

Uiteindelijk hebben zich ruim 400 Drentse agrarische bedrijven aangemeld en meegedaan met de Bezemactie. De actie liep tot 1 maart 2016. Op dit moment worden de resultaten verwerkt en opgehaald en geanalyseerd. In een volgende editie vertellen we daar meer over.

Heb je zelf meegedaan met de Bezemactie en wil je jouw ervaringen met ons delen? Dan kan dat via post@drenthe.nl, met als onderwerp 'Bezemactie'

provincie **D**renthe

De bezem erdoor! Deel 2.

Samen door de bestrijdingsmiddelenkast, om oude en niet (meer) toegestane bestrijdingsmiddelen uit de weg te ruimen. Dat was het doel van de actie "Bezem door de middelenkast in Drenthe". Inmiddels is de actie afgerond en weten we wat de opbrengst van de actie is.

In totaal hebben ruim 400 Drentse agrarische bedrijven meegedaan aan deze actie. Zij hebben hun bedrijf door een externe adviseur laten screenen op aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen die niet meer zijn toegestaan of niet meer worden gebruikt. Deze middelen konden eenmalig kosteloos worden ingeleverd. In totaal is bijna 11.000 kilo opgehaald! Dat is natuurlijk een heel goede score en de betrokken overheden en andere organisaties zijn blij met deze opbrengst.

Maar als je je realiseert dat bij de vorige actie -nog geen tien jaar geleden- ook al 8 ton is opgehaald, kun je constateren dat er eigenlijk nog veel "verboden middelen" bij de diverse ondernemers aanwezig zijn. En dat is best zorgelijk. Zeker als je bedenkt dat niet alle bedrijven hebben meegedaan.

Er valt vermoedelijk nog veel meer in te leveren, maar dat gaat niet altijd even gemakkelijk. Uit de bezemactie is gebleken dat er (grote) gemeentelijke verschillen zijn in tarieven en inname- en bewaarmogelijkheden, die het lastig maken om de middelen daadwerkelijk van de bedrijven af te voeren. Daardoor blijven sommige middelen onnodig lang ongebruikt in de middelenkast liggen. Hier valt dus nog winst te behalen.

Provincie Drenthe gaat in overleg met alle betrokken partijen (waaronder DAJK) verder onderzoeken op welke manier in Drenthe het inleveren van resten van gewasbeschermingsmiddelen ook in de toekomst laagdrempelig kan worden georganiseerd.

Heb je zelf meegedaan met de Bezemactie en wil je jouw ervaringen met ons delen? Dan kan dat via post@drenthe.nl met als onderwerp 'Bezemactie'

provincie Drenthe

ANDER AFVOERBELEID IN DRENTH

28 JUNI 2016 Provincie, Watermaatschappij Drenthe, Drentse gemeenten en adviesbureau CLM gaan na op welke manier in Drenthe het inleveren van resten van gewasbeschermingsmiddelen ook in de toekomst laagdrempelig te organiseren is.

Uitgangspunt bij het onderzoek is dat de kosten en mogelijkheden voor de afvoer van de middelen voor alle Drentse gebruikers gelijk worden. Sommige middelen blijven nu jarenlang ongebruikt in de middenkast liggen, doordat die nu nog per gemeente verschillen.

Niet alleen de tarieven die de gemeenten rekenen variëren sterk, ook zijn niet alle gemeenten toegerust op de inname van middelen. Dan zijn die bedrijven aangewezen op de afvoer via een particuliere verwerker. Provinciaal beleid zou aan al die verschillen een einde moeten maken.

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl